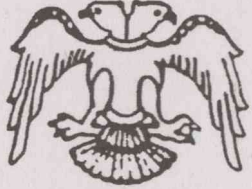

Pikirler Aylık Kùltür ve Sanat
Dergisi

1947

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO: 5037703

ADI: Fikirler

CİLT:

SAYI: 1

YIL: 1947

Fikirler

Aylık Kültür ve Sanat Dergisi

Ziya SOMAR
Nahit Ulvi AKGÜN
Ceyhun Atuf KANSU
Garra SARMAT
Mustafa Şerif ONARAN
Besim AKIMSAR
Ertuğrul ERBİL
Kemâl DAYAN
Ercüment UÇARI
Fâhir ONGER
Hikmet DİZDAROĞLU
Şükran KURDAKUL
Zeki ÖKMEN
Ali ÖZARSLAN
Şeref BİGALİ
Edip CANSEVER
Gâye N. OZANOĞLU
Kemâl Bekir MANAV
Mahmut KURU
Andre MAUROİS

340-41
ML

Fikirler Yirmibir Yaşına Bastı

DERGİMİZ bu sayısı ile yirmibir yaşına basmış oluyor. FİKİRLER yirmi yıldır, yurdumuzun kültür ve sanat alanlarında kendi çapında yer aldı. Batı düşüncesi ile, batı anlayışı ile devrimlerimizi ve değerlerimizi yurdumuza duyurmağa ve sindirmeğe çalışan Halkevlerinin yanında kendini ödevli gördü. O da bu yolda çalıştı.

FİKİRLER yine yurdumuzun büyük davalarını, devrimlerimizi ve ATATÜRK'ün işaretlerini benimsemiş her aydın'ın her gencin dergisi olacaktır.

Gelecek nesiller kendi iç özgürlüklerimizi tanımayı ve tanıtmayı ulusal bir ödev saydıkça ileri hamleler yapmış ve başarmış uluslara ulaşabileceğiz. İnsan olmanın gerçek özellik ve değerlerini bu anlayışla yürütmek geleceğin iyi ve güzel dünyasına varmada en kesin yoldur. FİKİRLER, bu yolda bütün aydınlarımıza sayfalarını açmakla sevinir.

Fikirler
4 ünlü Kültür ve Sanat Dergisi

Kuruluşu Yeni Seri Temmuz
1927 I 1947

Her ay İzmirde çıkar ♦ Çıkararı Halkevi ♦ Sahibi Vedide Baha Pars ♦ Yayını fiilen idare eden Emin Aktuna ♦ Telefon 3191 ♦ Abone yıllık 2,5 Altı aylık 1,5 lira ♦ Yayınlanmayan yazılar geri verilmez ♦ Doğanlar Bastırmavinde basılmıştır. ♦ Kapak yazısı Rıza Hiti ♦ Kapak Tralles - Efev heykeli (İstanbul Müzesinde)

İnkılâbımızın getirdiği en güzel gerçek : İNSAN

Dr. Ziya SOMAR

— Yaşar Nabi'nin Varlık'ta çıkan iki yazısı vesilesiyle—

Varlık dergisinin biri Mayıs, diğeri Haziran sayısında olmak üzere, Yaşar Nabi'nin (En büyük tehlike) ve (Bazı hakikatler) başlıklı iki yazısı çıktı. Açık söyleyeyim, bizim neslinizin, yani, inkılâp neslinin alın yazısı üzerine çöken karanlık kuvvetlere karşı, bugüne kadar bu derece açık, pürüzsüz ve meseleyi tam yerinde tesbit eden bir yazı okumadım. O nun için, bu yazıları okuyamamış olan İzmir gençlerine, hem bu güzel fikirleri hülâsa etmek, hem de, dolayısıyla bu görüşlerin altında sıkışıp çıkmamış daha nice gerçekleri biraz olsun dile getirmek faydasız olmayacaktır.

Birinci yazısında Yaşar Nabi, inkılâbın, yani inkılâbımızın bu memlekete en büyük hizmetinin hayatımızın rotasını tamamiyle Batıya çevirmesi

olduğuna işaret ediyor ve Batının Doğuya karşı dün de, bugün de, hattâ yarın da daima taşıyacağı farklı kıymetleri açıklıyor. İtiraf edelim ki, burada Batı için verilen yer, pek toptan ve bir bakıma sadece tarihi olmakla beraber, fakat bugüne kadar bu kelimenin arkasına geçmemekten gelen bir karanlık ifade ile Batı üzerine attığımız perdeyi çekerek, bu kıymetleri daha gerçek varlıklarıyla bulmak imkânsız değildir.

Gerçekten yakından düşünecek olursak, Batının üç yüz yıldır Doğuya karşı kurtarmağa çalıştığı en büyük gerçek şu idi: İnsan ancak ya sıkı sıkı kurulmuş ve bozulmaz bir içtimai sınıfcılığıyla önceden kendine mal ettiği, veya dinî bir akide zincirinin daha doğarken ruha sarıldığı; en sonunda, siyasî hüküm-

503903
1947/1

ranlıkların bin türlü sebep -
lerle kendine kul ettiği insan-
dan ap ayrı; yer yüzüne, hay-
van olmamanın bütün üstün
ve farklı imtiyazlarıyla, bir i-
rade bir fikir ve bir deha ile
yaşamının bütün kıymetleri-
ne sahip, bu bir ömür devrini
ve bir dünya parçasını, ancak
kendisi için yarar ve değer
bir konu yapmaya çalışan o
insan! İşte, bütün tarihin de-
rinden derine, ve kendini bil-
diği devirlerden beri, insan
hayatında gösterdiği mücade-
lenin istikameti bu olmuştur.
Hayvanlarla aynı şartları bo-
ğaz boğaza paylaşarak yaşı-
yan ilk ceddimizin, bir gün,
parmaklarında kaşınıp, bir
mağara duvarına iki üç çizgi
ile bir şekil yaptırın kuvvet,
insanla hayvan arasındaki de-
rin hayat farkını belli ettiğin
denberi, insan, durmadan bu
farkın nihayetsiz yolu üzerin-
de, kendi müstesna kıymetleri-
ni tahakkuk ettirmeğe çalışma-
dı mı? Simdi bir taş parça-
sından bir kıvılcım çıkaran,
bir tekneyi suya salarak kendi-
ni toprağın ve hududun esa-
retinden kurtaran... insan
bununla, sadece yaşamağı
değil, fakat hayvandan farklı
insan olarak yaşamayı iste-
meğe borçlu olmadı mı? Fa-
kat Asya, bütün o kesif ve
karanlık tarihi ile, büyük ka-
labalıkların hazır, rahat, me-

selesiz hayatı rağmına, deha-
nın, bu büyük insan iradesini
ancak kendi emrinde kullan-
dı, onu kendi kesif kalabalığı-
nın dar hayat çemberinde, ken-
di müstakil kıymetinin bu üs-
tün şuuruna varmaktan dai-
ma alıkoydu, ya dini ve mis-
tik bir senbolizm altında, ya
teknik bir inşa dehasıyla, bu
dar toplum çemberinden vakit
vakit kendini kurtarmağa ça-
lıyan bu insan dehası, bütün
Asya tarihinde betbaht ve
çileli bir mücadelenin musta-
rip kurbanı oldu.

İşte Yunan dehası, içtimai
vaziyetinin mes'ut tesadüfle-
riyle bu kesif kuvvet çembe-
rinden kurtularak; fikrini,
kendi müstakil idraklerinin
ve sezislerinin emrine vere-
rek, kendi dünyasını yarat-
mağa doğru işlediği içindir ki,
o farklı medeniyeti meydana
getirebildi.

Batı, Orta çağın kesif in-
san karanlığında, bu aydın-
lık noktasına varıracak fır-
satları bekleyerek ve yine sa-
natta, ilimde, felsefede... kur-
banlarını vere vere süzülüp
gelirken, onbeşinci yüzyıl av-
rupası, toplum yapısını deği-
tiren yeni şartlar sayesinde,
bu karanlığın bir noktasından
delik bularak çıkıverdi. Ede-
biyat, eski Yunan dehasına
dönmekle, orada insanın dün-

Tanıdığım Adam

II

*Yağmuru severdin bir zaman;
Sevdiğin vardı düşünecek;
Hayalin uzanırdı evlere,
Bilirdin ki daima güzeldir,
Gelinlik kızların tuvalet masası,
Ne garip huyların vardı senin;
Bir sefer entari giymiştin gıltice,
Koku sürünürdün
Dalardın kadınların kunduralarına,
Ah! ne güzeldi o kunduraların burunları;
Hele şapkaları eldivenleri küçük hanımların,
Muhakkak kız kız kokardı,
Artık yıllar geçti, sen değiştin,
Sevdiğin kocaya vardı.
Şimdi hayal etmenin zerhi de kalmadı.*

Nahit Ulvi AKGÜN

yalığını kıymetlendiren sanat-
kâr, âlim, filozof olarak insanın
meselelerini buldu. Ne papaya
ne hükümdara değil fakat bü-
tün hil'atların, kitapların öte-
sinde bu kendini bilen ve dün-
yasını kendine göre yaratan in-
sana vardı. Dante, sanata gö-
türen yolda, ne Saint Paul ne
de her hangi bir veliyi de-
ğil, evvelâ Virgile'i sonra
Beatrice'i gördü. İlkisi de dün-
yaya şeref vermiş iki dünya

varlığıydı, yani ne melek ne
cin, ne de.. sadece insan! Ma-
nastırların loşluğunda Merye-
min soğuk titremelerini ke-
miklerinden geçirerek göğsü-
nün öksürüğü ile şirden ze-
hir yapmağa çalışan müsrâip
şâir şahsiyeti yerine Petrar-
que, koyu bir gölgeliğin mesut
günəhlarını hazla hatırlayan
mısralarıyla, vücudunun ra-
şelerini döktü. İşte onun için
bu devre, Humanizma devri

denildi.

Bu (İnsan peşinde dünya Le Monde a la recherche de l'homme) bütün güçlükler ve karşı koyucu kuvvetler altında, yine durmadı; 18 nci yüz yılda Almanyada Filoloji ve tenkit hareketi, İnsanı, binbir kelime katı altında saklıya - rak örten zarfları açmak yolunda, ilme bürünmüş bir cı daldı. Kant aklı, bütün hakikatlerin prensibi yaptı ve aklı olsun, tanrının emrinden çıkardı. Daha önce Descartes (Düşünüyorum o halde varım) diyerek, varlığı da, tanrıyı da bilginizin üstün kıymetleri içine bağladı ve insanı bütün varlıkların şartı kıldı.

18. nci asırdan sonra, cemiyet itikat, ahlâk nihayet siyaset sahasında, bir çok şekil ve kuvvetlerin görünmez bir mücadelenin her yerde istikameti bu idi; İnsanı kurtarmak, onu, kendi hür ve müstakil kıymetlerine varmaktan ahkoyan her türlü sahte, yapma, zorlayıcı kılıflarından kurtararak, iradesinin insanca hürriyeti ve dehasının insanca aydınlığı altında, hiç bir hayvana nasip olmayacak bir dünyanın mesut nizam ve hayatını kurmağa vardı. Teknikte bütün bir gelişme ile, kilisenin ve hükümdarlığın dünya üstü ceberutluğunu kırdıktan sonra, hukukta insana tanıdığı tabii haklarla,

insanın bu üstün ve yüksek mânasını bir kitap hakikatına yükseltti. Rousseau (İnsan dünyaya zencirsiz gelir fakat her yerde onu zencir karşılar) demekle, insanın, tabiat tarafından bile hür ve insan olarak yaşamak üzere imtiyazlı yaratıldığını belirtmiş oluyordu.

Fakat, insanları kolayca emrinde, hükmünde esir etmekle, kendi devletinin bir bir koldan damarını besleyen din müessesesi ve saltanat, elbette ki, insanı bir hayvan sürüsünden çıkaracak olan bu imtiyazı tanımaz veya, cemiyet ruhunun iptidai korku ve inkiyatları üzerine basıp yükselen itikatların ördüğü bir hakla, yalnız kendi sınıfına mal edebilirdi.

Fransız ihtilâli, bütün o korkunç alt kuvvetleriyle, bu bütün kılıfları birden silkip atınca, bundan vicdanlar üzerinde şiddetli bir boşluğun doğmaması imkânsızdı. Fakat ne olursa olsun, (Hukuku beşer beyannamesi) insanın yer yüzünde asırlardır kendisine verilmek istenmiyen büyük bir şeyin açık ifadesi idi.

İşte, kısaca işaret ettiğimiz bu mücadeleden sonradır ki, yirminci asrın o aşkın ve birbiriyle boğazlaşarak yürüyen kıymet mücadeleleri aldı yürüdü. Kendisini asırların o

derin bağlarından az çok kurtulmuş bulan insanın, kendi kuvvetleri istikametinde, tek değil, fakat insanın binbir cephesine cevap veren çokluklu bir dünya yaratmak istemesi tabiidir. İmparatorluklar bölünüp, insan yazısını daha yakından tanımaya doğru milletler mücadelesi oldu; milletlerin içinde cemiyetleri birbirinden farklı kıymet çevreleriyle hapseden sınıf mücadeleleri oldu. Ve hepsinin üstünde, hepsinin hedefini kendine bağlayan tek mücadele çevresi, insanı, hür ve bağımsız insanı kurtarmağa vardırdı cephe idi.

Türk tarihinde de, hiç olmazsa tanzimattanberi buna benzer bir insan mücadelesi oldu. Resit Paşa Gülhanede bir ferman dili altında, kayıtsız şartsız hükümdarın ve şeriatın hükmüne esir olan (İnsan) ın, hiç olmazsa kendi dünyalık hayatını, kendi irade ve zekâsının eseri olan bir nizama, hukuk ve kanun nizamına getirdi. Fransız ihtilâliyle verilen haklar, onun siyasi, dili altında bir ışığın firarı yolunu işaret etti: Irz, namus, hayat, mülk... hepsi; fakat, ne şekilde olursa olsun bu haklar, yine, insanı kendi üstünde bir kuvvet olarak bütün bağlarını emrinde tutan bir hükümlarlığın nüfuzu altında yer bulabiliyordu. Birinci ikinci meşru

tiyetler bu bağları gevşettiler, fakat büsbütün kırıp atamadılar. Padişahın hakkı hükümranisiyle, şeriatın babı meşihatı yine millet idaresinden müstakki, nihayet bir dilim ekmeğe kıl kalıyordu. Bu istiklâledir ki nihayet bir dilim ekmeğe bir içim suya karışının namus ve dostunun hayasına kadar hep bu korkulukların gölgesi altında kaldı. Kendini insan olmanın hür, bağımsız hakları içinde, kendi insanlığı nın emriyle yaşıyor bulamıyan bir cemiyetin hayatı, ancak korku, tevekkül ve zilletin kuvvetinde olabiliirdi. Yalan o cemiyetin harcı, riya kireci, tezelzül onun kerpici idi. Bunun üstüne kurulan cemiyet binasına bir saltanat ve şeriat badanasıyla sıvayarak, asırlarca altında insanı ezen bir tarihin bizi ne büyük saadetlerden mahrum ettiğini kim tecrübe etmedi. Sanatta yaratıcıyı ilimde hakikî büyüğü, siyasette hakikî cemiyeti tanıyanı ne büyük güçlüklerle ve ancak ucundan ucuna çıkara bildik.

İşte, Türk inkılâbı, evvelâ üç senelik istiklâl mücadelesinde bağları daha gevşetti. Ve 1922 de saltanatın, 1924 te şeriatın son tutanak düğümünü kopardı. Ve Türk cemiyetine, kendi insanının hür ve bağımsız devletini, hayatını, hakkını, şeref ve izzetini

getirdi. Hâkimiyeti lâfızda de-
ğil, milletin müsbet insan ira-
desinde tanıdı; imanı, kör iti-
katta değil, zorluksuz, hür
bir vicdanının açık sevgisin-
de gösterdi. Devleti bir key-
fin elinden, bir hayatın zaru-
retine; (din) i, bir müessesese-
nin dünyalık ihtirasından, ha-
kiki dindarın temiz ve açık
bağlılığına getirdi. İnkılâp
bunu yaptı. Bugüne kadar in-
kılâbın bağrında olup gelen
bu büyük hakikatin edebiyat
ta, fikirde, felsefede, hukukta
açık mana ve mahiyetini ver-
memesi ancak inkılâp nesli-
nin olgun bir (his ve tefek-
kür) çağına gelmesini bekle-
mek lâzım olduğundandı. Bu-
gün o çağa eren hakiki inki-
lâpçı fikir ve yürekler artık bu
büyük buluşun aydınlığını or-
taya koyacaklardı. Biz, her sa-
hada, insanın büyük kıymeti-
ni, hür bağımsız varlığını, o-
nun hakikatında bulduk. Ev-
velâ padişahı, sonra halifeyi,
sonra şer'i kanunları tama-
miyle atarak, kadını insanlığın
şerefli haklarına, çocuğu in-
sanlığın aydınlık yollarına, fik-
ri, hür bir yaratmanın derin
saadetine onunla vardık. Şim-
di onun etrafında soluyan üç
tarihi gölge var: Biri, bu can-
lı, yaşayan realiteyi, yıllar-
dır bir lafça, bir kelimeye,
sözde bir ideale ram ederek
Türk cemiyetini daima hakikat-
lerin ötesinde, hayaller peşine

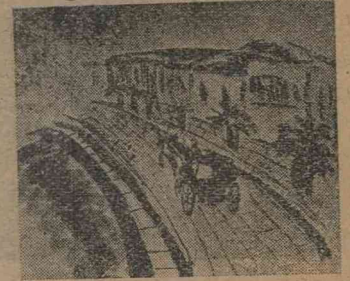
takmış ve bu hayallerle, bir
sınıfın dünyalığını kurmuş -
tu: Bu, Turancılıktı. Türko-
cağında hatibin tatlı diline
mâcun olan Turan, vatanın
bir bir kucagından koparıp
cepheden cepheye sürüklediği
sayısız genç ordularına, hep
bu sahte cennetin uykusunu
uyuttu ve kendisi dünya dev-
letinin bütün hakikatlerine
sahip oldu.

İkincisi, insanımızı daima
da bir korkunun, sokağında
bir korkunun, muhitinde ve
dünyasında bir korkunun
altına da zebun ederek kısır-
rak bağladıktan sonra medre-
sesinde hocaya rahat aş, min-
derinde şeyhine rahat hediye
ve babı meşihatında, kavuk-
luya rahat ve zahmetsiz (post)
sağladı, durdu. Sarığını takan
cepheden kaçıp vatan borcu-
nu cami vaazlarında tüketir-
ken, zavallı insanlar hep bu-
nun dini uğruna sürüm sürüm
süründüler ve yıkıldılar.

Şimdi yeni bir kitap ve o ye-
ni bir seriata buna katıldı o da
cemiyetten o da dünyadan, ek-
mekten sudan bahsediyor. Fa-
kat onda da insanlar yerine
(ilim) adı altında bir kitap,
yaşayan sokak ve bir ev ye-
rine seriata büyük ilâhi
dünyasına benzer bir tek dün-
yası var. O da Türk cemiyet-
ti diye bir şey tanımıyor. O
da bir Erzurum bir Sivas bil-

(Devamı sayfa 40 da)

DEĞİŞİK TÜRKÜ

*Yaz ayları gelir kalbimde bir duygu,
Aşk diyeceksiniz hemen, aşk!
Aşk mı, çoktan yitirmişim o suyu,
Besbelli kurumuş bende o kaynak.*

*Ben de güzel gözleri severim yeşil olsun, elâ olsun,
Derin hısları vardır öpüşmenin uutulmaz,
Bazen en güzel maceradır aşk, ister belâ olsun,
Öyle tehlikeli çağrışlar vardır ki dayanılmaz.*

*Ben ne geceler yazadım akdenizde,
Ne aşklar tattım on yedinci yüzyıl misali,
Faytlarla gezdim Kordon boyunda,
Pırıl pırıl yıldızlar, yıldızlar ışıltı ışıltı,
Bizse kayıp gidiyorduk gecenin koynunda*

*Büyük arzuların saati çin çin eder,
Gölgeleri ve güzelleri arar insan,
Rakkastır kalbimiz bir gelir, bir gider,
Hazlarımızdır, gece yarısı uyanan.*

*Ben yine serin sabahları severim,
Atlar, arabalar hazır olmalı,
Hancı çay pişirmeli, deh demeli arabacı,
İnsan uzun yılların yolcusu olmalı.*

*Bütün vuslat şiirlerine karşılık,
Ben bir özleme türküsü söylüyorum,
Çoğu kızlar, delikanlılar sevmeyecek biliyorum,
Ben bu türküyü yolcular için söylüyorum.*

Ceyhan Atuf KANSU

Müzik ve İnsan

Garra SARMAT

— Adnan Saygun'un Orator-yosu vesilesile —

Bir kaval sesinin bütün hayvanları kuzulaştırdığı ma-salı doğru olmasa bile müziğin canlılar üzerindeki tesiri, her halde bundan daha zayıf değildir.

Eski Yunan'ın başlıca eği-tim vasıtalarından birinin müzik oluşu, bize seslerin insan ruhunda yaptığı iyi tesirin pek eskidenberi bilindiğini gösteriyor.

İnsanın yaradılışı ve eğiti-mi üzerinde düşünmüş bilginlerin ve eğitimcilerin neler söyledikleri araştırılsa, müziğin insanın manevi âlemi için mucizeli bir kuvvete sahip olduğu üzerinde birleştikleri görülür.

Bir toplum hakkında bir fikir edinmek istendiğinde, onun hayatında müziğe ne kadar yer verildiği ve bunun seviyesi de gözden geçirilebilir. Sosyal durumları öğül-mek veya gerilikleri anlatıl-mak istenen toplumların, mü-

zik olgunlukları, buna dair yaratılmış eserleri de anlatıl-mak suretiyle belirtilir. Dünyanın bazı kompozitör adları vardır ki onların hatırlanma-sı, dilini konuştukları milletin olgunluğunda, bir bakımdan, müsbet bir kanaat verir.

Her milletin, geçmişinin karanlıklarından gelen ve du-daktan dudağa geçerek nesil-leri birbirine bağlayan duygu dalgaları vardır. Bunların rengi onu söyleyen milletin hayatının rengidir. Eğer mil-let, mesud ve sakin bir hayat sürüp gelmiş ise bu renk tat-lıdır, yumuşaktır. Yanık duy-guların içi kabartan sesleri de, hayatın ağırlığını, acıların bi-ri-ke birike meydana getirdiği renklerin sertliğini gösterir.

Her ses dalgası, daha çok, geçmiş nesillerin saadetinin veya ızdırabının şarkısını söy-ler.

Bunlarla beraber tabiat te-sirleri de ne kadar kuvvetli-

dir. İklim ve bunun yarattığı mizaç farkları; müziğe karşı ilgiyi ve bunun rengini verir. İlk deniz kıyıların insanı ile sert yaylaların duygulan-ması ve benliklerine hükme-decek olan melodi başka baş-kadır. Günlük hayatın sert -liklerini azaltan, insana yaşa-mağı sevmeyi telkin eden mü-zik yaradılışın bir unsuru-dur.

Yerine göre, mahlûku in-sanlaştıran, insanı kahraman-laştıran müzik; bir millet ya-pısının gelişmesinde ona en kuvvetli karakteri kazandı -ran elemanlardan biridir.

Sözün bittiği, aklın kudre-tini kaybettiği, aczin göründü-ğü yere müzik girerse bu çö-zülmelerin bıraktığı boşluğu doldurabilir.

Gerek insanın gerek toplu-mun bir millet yapısındaki ge-lişmesinde inkâr edilemeyecek olan kuvvetli tesiri ile mü-zik bizim sosyal hayatımızda da daha çok yer verilmeğe lâyık bir kıymettir.

Çağdaş ve yaratıcı bir mil-let olmanın ihmal edilemez bir parçası diyebileceğimiz müzik, bütün sosyal kurum-ları ile modernleşmekte olan, kaybettiği zamanı, kısa yol -lardan gidererek kapatmak durumunda bulunan milleti-mizin hayatında öğretimin fi-kir tarafına verilen yer kadar ehemmiyetle karşılanacak bir

kuvvettir.

Fikir eğitiminin bizi götür-mesini beklediğimiz millet se-viyesine daha kat'î ve daha az zamanda varabilmek için bu-nun yanında duygu eğitimi diye ifadelendirdiğimiz mü-zik eğitimine de öğretim ha-yatımızda lâyık olduğu yeri vermemiz gerekir.

Ayrıca müzik kabiliyeti yeter derecede islenmemiş, lâyık ve muhtac olduğu eser-leri vermemiş olan kendi var-lığımız üzerinde durmak ve geleceğimiz hesabına olsun bu konuda enerjik olmak mevkîindeyiz.

Milletlerin baska milletler arasındaki yerini tesbit eden kıymetlerin başlıcalarından birinin müzik olduğu bir ha-kikattir.

Türk kültür hayatı incele-necek olursa bunun içinde müziğe pek az yer verildiği gö-rülür. Hattâ, belki dinî tesir-lerle olacak, müziğe uzak ka-lınmağa çalışıldığı da farze-dilir. Bununla beraber yaşa-mak kudretinin üstünlüğü ile Türk milletin'in bağrından kuvvetli sayılabilecek sesler de doğmuştur. Fakat bunlar edebiyat ile karşılaştırılacak olursa onun yanında sönük kalır.

Türk dehasının adeta, da-ha çok şirle ortaya konması temayülü düşünülürken bu -nun yanında müzik pek az

akla gelir. Meselâ sârin bir toplumu sardığı kabul edilen Lâle devrinde kuvvetli bir müzik hareketinin de olabileceği düşünülür. Fakat bu düşün - cemiz pek yerinde değildir.

XIX. uncu yüzyılın başlarına aid, daha çok aristokrat bir çevrenin müziği diyebileceğimiz bir şeyler bugün elimizde vardır. Bunları dinlerken o devrin psikolojik izahını yapmakta da kolaylık görüyoruz. Bu müzik genel mânası ile hüznün vericidir.

XIX. uncu yüzyıl ortalarında itibaren batı müziği ilk defa İtalyan müziği olarak memleketimize girmiştir. Bu müzik İstanbul'da iyi kabul görmüş, yabancıların da yardımı ile bir müddet tutunmuş tur.

Mecrutiyetten sonra Avrupa ile ilğimiz arttı. Daha kuvvetli bir estetiği ve yüksek bir san'at değeri olan Alman müziği İtalyan müziğinin yerini daha geniş olarak aldı. Bu müzik Avrupa kültürü ile teması gelen Türk gençlerinin büyük bir kısmını sardı. Alaturka müzikten şiddetli reaksiyonlar görmesine rağmen yavaş yavaş tesir alanını genişletti. Cumhuriyetten sonra ise, şekli ve ruhu ile Türk toplumunun kültür hayatının öğretim unsurlarından biri haline geldi. Memlekette bunu müdafaa eden bir neslin

de yetişmiş olduğu görülüyor.

Türk müziğinin yeni denemeleri sırasında Alman - Rus ve İtalyan tesirlerinin karıştığı ve bunların arasında Alman tesirinin kuvvetli olduğu bir hakikat ise de bu devrenin çabuk geçmekte olduğu, Türk toprağının, Türk toplumunun ruhunu aksettiren orijinal eserlerin doğmakta olduğu sevinçle görülüyor.

Bu hareket, daha çok, kültürlü ve nisbeten dar bir çevreye aid bir kalkınmadır. Bunun geniş kitlelere doğru halkalar halinde yavaş yavaş yayılacağına inanıyoruz.

Bugünkü canlı ve hareketli haliyle yeni Türk müziği diğer manevî sanatların seviyesine doğru yükselmekte ve genişlemektedir. Manevî hayatımızda her zamankinden çok yer tutmaktadır. Millet'in müzik eğitiminde büyük bir rolü olan radyo yayınlarının millet'in ruhunu yükseltici ve onu tırmalıyan istikametinde yürümesi gerekir.

Asaletinden şüphe etmediğimiz Avrupa müziğinin yanında şahsiyet kazanmamızı dilerken Amerikan müziğinin tesirlerine kapılmak tehlikesine maruz kalmamaklığımızı da istiyorum.

Türk manevî âleminin yanında edebiyat, felsefe ile aynı boyda görmeği istediğimiz Türk müziği hakkındaki

dileklerimiz için bunun toplum hayatında geniş yer tutan bir konu haline gelmesi gerekir.

Genel hükümlerden sıyrılarak bir müşahedemi de tesbit etmek istiyorum. Küçük çalışmaların aşk hâline geldiği memleket köşelerinde kıymetlerin doğacağına inancımızı da bu arada söylemiş olacağız.

Bir kaç yıl evvel Egemizin bir kasabasında bir orta okul açıldı idi. Yeni mezun gençlerin meydana getirdiği okul öğretim heyeti çok iyi benim sedikleri fikir eğitiminin yanında ideal mânada bir de müzik eğitimi almış insanlardı.

Yıllardan beri okulsuz kalmış türlü yaştaki çocukların toplanmasıyla açılan okulun nasıl bir gelişme göstereceği merak edilebilirdi. Öğretmenlerin genç ve çalışkan oluşları, okulun yeni doğan kâdınınin pek parlak olarak gelişmesini sağlamakta gecikmedi. Okulun çalışmaları yönetmeliklerin çizdiği çarşma sınırlarını hemen aştı. Okul bir zafer yürüşü neşesi içinde çalışıyordu. Okul çatısı altındaki iki yüz kadar insanın hiç barisine en ufak bir serzenişte bulunmak zorunda kalmamış olması manevî disiplinin nasıl kurulduğunu göstermeğe yeter sanırım.

Halbuki yılbaşında, çocuklar yeni alınırken, bunların bazılarının haylazlaşmış oldukları ve yeni kurulmakta olan müesseseye fena tesir yapacakları, dışarıdan, söylenmişti.

Akşamları dersler bittikten sonra, okulun hemen bütün öğrencileri, ilgilerine göre, çalışmalara ayrılıyorlardı. Bir kısmı okur, diğer bir kısmı oyunlarla meşgul olur, ell'den aşağı olmamak üzere kızlı erkekli bir kısım da müzikle uğraşırlardı. Başlarındaki genç arkadaş tanımayan birisi, onu da öğrenenlerden biri sanabilirdi.

Günler, haftalar, aylar böylece geçiyor, çocukların sesleri geliyor, kulak kabiliyetleri kendini gösteriyor ve bir heyecan havası okulu sarıyordu.

Bir gün okula. İzmir'den bir çok okullar birden gelmeye gelmişlerdi. Misafirleri eğlendirmenin en kuvvetli tarafı müzik hareketi oldu. Bütün öğretmenlerin de katılmalarıyla koronun çok sesli şarkıları pek beğenildi.

Egede bahar pek erken gelir, subatta kırlara gezmeğe gidilebilir. Okul bir bütün halinde gezilere gidiyor, müzik bu birliğin manevî birliğinde en kuvvetli işi, bağı teşkil ediyordu.

Bir gün geldi ki bu şarkıla-

ra katılamayanlar parmakla gösterilir oldu. Eksikli olmanın verebileceği ruh üzüntüsüne uğramamak için, çocuklar kendiliklerinden ileri doğru giden bir havaya kapılmışlardı. Okulun hayatı daima bir bayram hareketi ve neşesi içinde geçiyordu. Bunun kökünün müzik olduğunu takip edebiliyordum.

Her hangi bir alanda gelişmemek çocukların arasında düşüklük olarak kabul ediliyordu.

Çocukların içinde, yaşının ıleri oluşu, babasının en mütevazı bir meslek sahibi bulunuşu yüzünden itinadan mahrum kalmış bir çocuk vardı. Yıl başında ondan gizli bir endişe duyulmuştu. Zamanla onun sesi yüksek bir kabiliyet olarak kendini gösterdi. Kulağı da pek anlayışlı çıktı.

Bir gün geldi bu çocuk okul korosunun şefi oldu. Öğretmen artık daha az yoruluyordu. Çocuklar çalışmalarını, kendilerinin idare etmeleri yüzünden pek beğeniyorlardı. Nefislerine güvenleri çok artmıştı.

Yıl sonunda verdikleri konser, sözüne güvenilir müzisyenler üzerinde büyük bir tesir yaptı. Bu sonucun bir yıl içinde alınmış olduğuna inanmak istemiyenler bulun-

du.

Haylazlığa yüz tutmuş bir kabiliyetin, biraz işlendikten sonra, tatlı sesi ile bir san'at zevki almış, şahsiyet kazanmış olarak görmenin zevki pek küyüktür.

Unutulmakta olan şehir, kasaba ve köy çocuklarımızın istenilen yola girmeleri, güvenilir insanlar olarak yetiştirilmeleri ve bunlar için harcanan ömrün ve paranın yerinde sayılması için; yalnız okumak ve öğrenmek yolu üzerinde - dir, çetindir ve belki de çoraktır diyeceğim.

Bütün ilk ve orta öğretimi devamı boyunca insanı sürekli bir müzik öğretimine tâbi tutmak ile insanı büyümlü bir yoldan hasreti çekilen bir memleket ve dünya anlayışına götürmek mümkün olur.

Müzik, üzerinde çok durulan bir konu olmakla beraber, Egeli bir büyük san'atçı olan Adnan Saygunun yurdumuza kazandırdığı son şereften heyecan duyarak, isteklerimi söylemekten kendimi alamadım.

BUGÜN DE AKŞAM OLDU

*Herkesin bir akşamı var kendine göre;
İnsanların halinden belli değil mi?
Şimdi paydos vaktidir fabrikaların;
Ölümden en uzak bir akşam başladı,
İşçilerin eve dönme vaktidir.*

*Mesela bir çingene kızının
Gözleri daha karanlıktır bu akşam,
Dişleri daha beyaz.
Çingene kızının gözlerinde
Öyle güzel gülüyor ki karanlık,
Gecelele bir hâl oldu sanırsın.*

*Ben de içinizden biriyim.
Ve lâkin incir çekirdeğinde yüreğim.
Bir cigara gibi yakmış akşamı,
Çekmişim tâ ciğerime.
Üstelik şehrin uğultusu
Öyle bir genişlemiş ki yüreğimde,
Kalabalık arasında yapayalnız kalmışım.
Dudaklarımda bir küfür lezzeti;
İçime basa - basa yürümüşüm..*

*Kimi vakit öyle dalarım ki kendi düşünceme;
Kardeş bilirim bu şehrin bütün kızlarını.
Kadınlar gebe kalmış gurbüz yavrulara,
Cümle âlem can - ciğer olmuştur.
Gökyüzü yeni baştan mavilenmiş,
Dallarına çekmiştir ağaç gündüzü...*

*Bakındı şu benim ettiğime!
Böyle kendi kendime konuşmak ne berbat şey!
İşçilerin eve dönme vaktidir şimdi.
Bâri görmeseler benim halimi;
Görenler «deli mi nedir?» diyecek...*

Mustafa Şerif ONARAN

Öküzler Üzerine Fantastik bir tecrübe

Besim AKIMSAR

Doğuya gitmeden önce at yeryüzünün en namuslu mahlûkudur der-dururduk. Ol diyara ayak bastıktan sonra kanaatimiz değişti. Çünkü, buranın çilekeş dörtayaklısı öküzü yakından tanıdık. Hele kışın, görseniz, yüreğinizin yufka olmasına hâcet yok, göz leriniz kendiliğinden yaşarır.

Kar bastırıp ortalık donduktan sonra, şehre odun çift öküzün boyundurduğuna bağlanmak suretiyle, sürüyerek getirilir. Hem de ne.. bir - bir buçuk ton ağırlığında kütükler. Buzda hayvanın ön ayakları tutmaz, hababam kapaklanır. Bu vaziyette, Göle ormanlarından Karsa geliş sekiz-on gün sürer. Şehre girildiğinde, hayvancığının ağzı - burnu, dizkapakları kan içindedir.

Atın, öküze nazaran ne kadar bahtiyar olduğunu, git tikçe daha iyi anlıyoruz.. O, hiç değilse, nalları gökyüzüne tevcih ettiği gün, derisi yüzülür ama bir «ebedî istirahatgâh» a kavuşur. Öküze gelince, bu bedbaht mahlûka

eceliyle ölmek bile nasib olmaz. Ömrü boyunca çektiği meşakkatin sonunda, fani dün yaya, fransız ihtilâlcileri gibi bıçak altında vedaa mahkûmdur. Boynu vurulduktan sonra da, ebedî istirahate kavuşmak saadeti nerde?.. Eninde sonunda, insan midesinden transit geçmek var.

Öküzü melâyikeye benzetirsek, bilmem, küstahlık olur mu? Öyle ya, ne ısırır - ne teper. Ağzı var - dili yok. Hoş, hamsi bahçına da benzetilebilir. Bir defa, dediğimiz gibi ağzı var - dili yok. Sonra, Öküz de kavağa tırmanamaz, balık ta.. En mühimi, pek uy sal olduklarından, yahut dil bilmediklerinden, bunlardan hiçbirinin karşı geldiği, muhalefet ettiği görülmemiştir. Müşabehetin sonuncu madesi olarak şunu kaydedelim. Her kuşun eti yenmediği halde, adını andığımız her iki cins mahlûkun da eti yenir.

Biz bu satırları yazarken,, Osmanbeyde, Şair Nigâr so kağında mukim Himayeî Hayvanat cemiyeti azasının ihti-

Arkamdan Gelsin

Ağlatırdı güzelliğiniz bir zamanlar
Bakişınız vardı zehirden beter.
Bıçak yarasına dayanılır size dayanılmazdı
Kaçardınız sevildikçe
Beni seven varsa içinizde
Arkamdan gelsin.

Bir yıldız geceyi böldü ikiye.
Vaktin kıymeti yok düşünceliyken.
Çıldırta bakışları mısraların;
Vaz geçtim beklemekten.
Benden çıkacaklarsa eğer
Mısralar da arkamdan gelsin.

Ertuğral ERBİL

mal kulakları çınlamıştır. Sığır etinin lezzet verdiği yemeklerle karnımızı doyurdu - gumuz bir ahçı dükkânında, bu cemiyetin vaktiyle bastır dı ğı bir afiş var. Afişte, zavallı hayvanlara merhamet niyaz ediliyor.

Onun - bunun aforizmalarından hisse kapmak itiyadında olmasak ta, şurada, Gorki'nin bir sözünü hatırlatalım. Gorki diyor ki, «öküz, namuslu olduğu için saman yer». Çok doğru. Bununla beraber, na-

mustu olduğu halde saman yemiyen öküzler de var.

Eski Mısırlılar, Apis'e tapmakla, ona lâayık olduğu e - hemmiyeti verdiler. Aranırsa, bizde de namzet Apisler bulunabilir. Bu arada, Bay Necip Fazıl'ın adını zikrederim. (Büyük şair) in, meselâ:

« Söyleyin, söyleyin, ben miyim yoksa miyim yoksa Arzı boynuzunda taşıyan öküz?»

şeklinde, kendi - kendinden mes'ut bir şüphesi var.

Yeni Şair Surrealiste'midir?

Kemal DAYAN

Son zamanlarda bir « Surréalisme » lâfıdır gidiyor. Çatanlar, tenkit - lerinde (Şekil) davasının işe yaramadığını anlayınca, şimdi de; yeni şiir ceryanını «Surréalisme» e dayandır- mak gaffetini göstermeye baş- ladılar. Bunlara göre; bugün- kü Türk şiiri «Surrealiste» tir. Ve ana fikrini, Georges Hugnet'in «Petite Antholo - gie Poétique du Surrealisme» adlı kitabının ön sözünden a- lınmıştır. Nasıl ki, Eluard ba- tı şiirinde saçma bir çığıra sebep olmuşsa, yeni Türk şii- rinin temsilcileri de Eluard'ın şuursuz taklitçilerinden başka bir şey değillerdir. Surréalis- me zaten deliliğe yaklaşmış bir ruh haletini ifade eder. O halde, bugünün şiiri bu çürük felsefeyi temel alması bakımından bir saçmalar yı- ğındır.

San'at softalığı her devirde yapılmıştır amma, bu derecesi hiç bir zaman görülmemiştir! Mademki yeni san'at saçmalar yığındır, ne diye ondan, ten-

kid etmek fikriyle de olsa bahsetmek lüzumunu hissediyorlar? Telâşlarının sebebi nedir? Edebiyat tarihinde na- sılsa elde etmiş oldukları mevkiden büsbütün iskat e- dilmekten mi ürküyorlar? Zamanı hatırlamak ve ergeç hükmünü vereceğini düşün - mek lâzım!

İşin şahsiyet kısmı bir tara- fa, yeni şairin Surrealiste o- lup olmadığı fikri üzerinde duralım. Bu sayın yazarlar diyorlar ki; yeni Türk şiiri, Fransız şiirinin taklidinden başka bir şey değildir. O ka- dar uzaklara gitmeğe, yaban- cı memleketlerin şiir ceryan- larını karıştırmaya ne hacet! Son çeyrek yüzyıl boyunca dünya üzerinde olan çeşitli olaylara, altı yıl süren sava- şın verdiği sıkıntılara, hayat ve gerçeğe her gün temasa gelen çalışmaktan, mücadele- etmekten uzun hayaller kur- maya fırsat bulamıyan insan- lara bakmak; eskinin uyuşuk ruhu ile bugünün dinamik ru- hunu ayırdetmeğe kâfi. So-

Bir Şey

Bir şey var zamanın avuçlarında
Bambaşka renklerin esiri
Bir şey ki yaşayıp ölmek hevesinde
Bu harp sonu...

Ercüment UÇARI

nuç olarak da, toplumun bir parçasını teşkil etmesi baki- mindan şairin niçin şimdiki gibi yazdığını anlamak müm- kün.

Yeni şair Fransız şiirini tak- lid etmemiştir, olsa olsa, içi- de bulunduğu hayatı, toplumu kopye etmektedir. Bir sanat- kâr için bundan tabii ne ola- bilir? Toplum ve şair! Birbiri- ni tamamlıyan iki kutup değil mi?

Yeni şiirin Surrealiste oldu- ğu iddiasına gelince: bu sade- ce iftira.. Bir «şey» in taşıma- dığı bir hususiyeti, o «şey» in vasfıymış gibi göstermek ifti- radır. Böyle bir fikri ileri sü- rebilmek için, ya Surrealisme- den başka (école) adı bilme- mek, veyahut ta okuduğunu anlamak ve tahlil etmek has- sasından mahrum olmak lâ- zım. Surrealisme, dünyanın geleceğinden ümitsizliğe düş- müş bir sanatçının, şuuraltı tesbitini ifade eder. Oysaki, bugünün Türk şairi toplum -

dan uzaklaşmıyor, bilâkis yaklaşıyor. Realiteyi sembol- lerle değil, en kestirme yoldan vermeğe çalışıyor. Yeni şair réaliste'tir. Duyuşuyla, mev- zuuyla, deyişiyle, hülâsa her şeyiyle! Ne güzel anlatıyor görüşünü Melih Cevdet:

Ben güzel günlerin sairiyim
Saadetten alıyorum ilhamımı
Kızlara çeyizlerinden bahsediyorum

Mahpuslara affı umumiden..
Çocuklara müjdelere veriyorum
Babası cephede kalan çocuklara..

Fakat güç oluyor bu işler
Güç oluyor yalan söylemek..

Surrealist dedikleri bugün- kü Türk şairi ve şiiri bu mu? Vaziyet böyle olunca; dünyanın ferdîyetçi, kendi kabına çe- kilmiş, âhu gözlü sevgililere mısralar düzmekten başka işi olmayan hayalperest şairi- ne ne ad verelim acaba? «Ülta-romantik» mi dersiniz?.

Tenkit :

Geçen Zaman (*)

Fâhir ONGER

Ziya Osman Saba, bu şiir sanatının 20 yıllık ustası yeni bir eserle tekrar karşımıza çıkmış bulunuyor.

Sanki birdenbire eski bir dostla karşılaşmış gibi kalbimiz çarparak « Geçen Zaman » ın sayfalarını çevirmeye başlıyoruz.

« Sebil ve Güvercinler » den itibaren ceryan eden olaylar gözlerimizin önünde canlanıyor. II. nci dünya savaşının en buhranlı günlerini, üsera ve tecrit kamplarını, yüzbinlerce insanın bombardımanlardan, açlık ve susuzluktan telef oluşlarını, gizli mukave-

(*) Geçen zaman: Şiirler. Ziya Osman Saba. Varlık yayınları 1947(.) 1 Lira.

met cephelerinin yer altında çalışmalarını, çetelerin silahlı mücadelelerini hatırlıyoruz. Sonra cephelerde sükûnet başlıyor, fakat cephe gerisinde yanmış şehirler ve mahsulstüz tarlaları ve bunların üzerinde telâşlı ve yarına karışmış endişeli insan kalabalıklarının görüyoruz.

1928 den 1946 ya kadar yazılmış olan şiirlerden eskilerini ayıralım, geri kalanları savaşın son üç yılında yazılmış olanlar teşkil edecektir. Ben bunların üzerinde durmak istiyorum. Bunun iki sebebi var: Birincisi « Sebil ve Güvercinler » hakkında düşüncüklerini evvelce yazmış olmam, ikincisi yukarıda kısaca işaret ettiğim dünya ölçüsündeki olaylar karşısında şairin ne vaziyet almış olduğunu tesbit etmek. İkinci sebep aynı

zamanda tetkikimizin esas meselesini teşkil etmektedir. 1944 de yazılmış bir şiirden şu mısraları okuyalım.

Ben, içimde sevinci akşam eve dönmenin,
Sana kavuşacağım... soracaktın: « Nasılsın? »

Her gece o minderde, - tablâ, dikiş sepetin -
« Öyle değil mi » derdim; az durur, « evet » derdin

« Bizim İnsanlar » adlı şiir 1945 de yazılmış:

Dudaklarımın ucunda yalanları,
Damarlarımda kan, etlerinde şehvet,
Kin gazez, hürs, hiddet...
Allahım! sen yaratmadın insanları.

Kitabın en iyi şiirlerinden biri sadece « İnsanlar » ismini taşıyor. Ve altındaki tarihten 1946 da yazılmış olduğunu öğreniyoruz:

İnsanlar... Ne sonuncusu, ne de ilki,
Çocuğu, çocuğu, erkeği, dişişi,
Şu sokaklardaki, taşıtlardaki, pencerelerdeki.
Azametli, dalkavuk, hiddetli, sinsî...
Ordular: İnsanlardan... Geçtiği yerde ot bitmiyor.
Ev bark yıkan, pusu kuran, hak yiyen.
İnsanları kurt, insanları fil, insanları tilki...
Açmıyan gül, ötmeyen bülbül, yeşermeyen sevgi

Bu misaller de açıkça gösteriyor ki, kitabın sonuna « İnsanlar » diye bir fasıl ilâve etmiş olmasına rağmen şairde henüz bir insan anlayışı teşekkül etmemiştir.

Bütün şiirlerine hakim olan; çocukluk hatıraları, aile muhitinin sıcak ve samimî hava-

sı ve bütün bunların üzerinde ruhunu baştan başa istilâ eden Allah sevgisidir. Şair yirmi sene hep bunlardan bahsetti. Yirmi sene boyunca ortaya çıkan bütün yenilikler onun manevî dünyasının dışında kaldı. O daima bu yakın tahassüslerin tesiri altında

da yaşadı, ve sanatının çıkış noktasını aile, çocukluk ve Allah sevgilerinde buldu. Sonunda Allaha kavuşacağına inandığı için ölümü bile sevdi. Büyük yaratıcı ve «Kadir-i mutlak» ın eseri karşısında daima kendi aczini duydu. Eski ve yeni şiirlerinde hayattan; yaşamak sevincinden uzak kalmasının sebeplerini mizacının teşekkül tarzında aramak mümkün olabilir.

Kaderci, pasif ve mistik şiirin; bugün muhafazakâr hattâ mürteci bir rol oynadığına şahit oluyoruz. Nitekimavaş sonrası, insanlara ümit ettikleri refahı derhal getiremediği için sabır ve tahammül telkin eden din propaganda-ları almış yürümüş bulunmaktadır. Hakiki refah içtimai adaletin tahakkuku ile meydana geleceğine göre bu kabil propagandalar muvakkat bir uyuşturma için kullanılmaktadır. Bir sanat adamının, bir şairin iyi düşünmeden eser vermesi günün birinde böyle uyuşturma çareleri hesap edilirken onların vasıta olarak kullanılmasına yol açabilir.

Oysaki şairler dünyanın her yerinde hak hürriyet ve istiklâlin öncüleri olarak aksiyona karışmışlar, ileri ve in-

kılâpçı hareketlerinden dolayı başta edilmislerdir.

Ziya Osman Saba'nın mücerret sanat anlayışı izah ettiğim gibi kendi durumu hakkında muhataralı düşüncelere sebep olabilecektir. Sanatın mücerret ve müstakil olmayıp içtimai hâdiselerle iç içe yaşanmış olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.

« Geçen Zaman » mazinin tahassüslerini bir araya toplayarak şaire kendi hususi hayatının bir hülâsasını hediye etmektedir.

NOT:

Yirmi sene çalışmak suretiyle sanat ve eserini kabul ettirmiş bir şair hakkında böyle bir tenkit yazmak zorunda kaldığından çok müteessirim. Kendisini dost olarak tanır ve şahsına karşı saygı duyarım. Ziya Osman Saba sanatı sadece samimiyette aramaktadır. Oysaki daha çok müspet işe ihtiyacımız. « İş » başta gelir. Sanat ta bir iştir. Burada ise hissin rolü ikinci kahr. Birinci gelen icra etmek ve başarmaktır. Aramızda mevcut olan bu görüş ayrılığı aynı mecmuada beraber çalışmamıza dahi ânkân vermemiştir.

F. O.

Yusuf ile Zeliha

Hikmet DİZDAROĞLU

Her milletin edebiyatında olduğu gibi, Türk edebiyatında da, kaynaklara doğru gidildikçe, eski çağların edebî hayatını aksettiren eserlerin sayısı azalır. Prof. Fuat Köprülü, bu konuda, « Türk milletini », en eski lisanî ve bilhassa edebî mahsulleri hakkında, henüz, kâfi malûmatımız yoktur. » (Türk Dili ve edebiyatı hakkında araştırmalar, İstanbul, 1934, Sh. 1) demek suretiyle, bir gerçeği ifade etmiştir. Bu sebeptendir ki, bazen, bir yüzyılın, edebî hayatı hakkında, bir veya birkaç eser ve şahsiyete dayanılarak hüküm verilmektedir. Ummî Türk edebiyatı çerçevesi içinde, Anadolu Türk Edebiyatının yeter derecede edebî eserlere malik olmadığı çağ, bilhassa, XII ve XIII üncü yüzyıllardır. Fuat Köprülü, yukarıda adı geçen eserinde, « ... Daha XII nci asırdan başlayarak Anadolu'da bu lehçe (Anadolu Türkçesi) ile bir takım eserler yazıldığı muhakkak ise de, zamanımıza kadar

intikal edenler ancak XIII üncü asırdan başlar. » (Sh. 7) diyerek bu noktayı aydınlatmış oluyor. Fakat, son yirmi beş yıldanberi gerek müsteşrikler, gerek Türk bilginleri tarafından yapılan araştırmalar, edebiyatımızın eski çağlarına ve kaynaklarına ait bir çok eserleri meydana çıkarmıştır.

Eski lisanî ve edebî mahsulleri yayınlamak suretiyle, Türk Dil Kurumu da bu verimli çalışmalara katılmıştır. Kurumun 1946 yılında yayınladığı « Dâstan-ı Ahmet Harâmî, ile « Yusuf ve Zeliha ». bu arada, bilhassa anılmağa değer.

« Yusuf ve Zeliha » kıssası, edebiyatımızda, anonim bir konudur. Bir çok şairler Tevrat ve Kur'an'da geçen (Yusuf ve Zeliha) kıssasını işlemişlerdir. Fakat, her şairin başarı derecedesi bir değildir. Çünkü, « ... konunun dinî olması ve aynı zamanda da bir Peygamberin hayatını anlatması dolayısıyla vak'anın esasında önemli bir değişiklik ve

yenilik yapılmasına imkân yoktu. Bunun için, bu konu üzerinde çalışan müellif ve şairler Kur'an'daki şekli olduğu gibi almakla beraber, tefsir kitaplarında ileri sürülen düşüncelerden de faydalanmışlar, ayrıca kendi mesleklerine göre duyus ve görüşlerini de buna katarak hikâyeyi daha çekici bir kılığa sokmağa ve biraz daha canlandırmağa çalışmışlardır. » (Sh. 8).

Yalnız bizim değil, İran şairlerinin de çokça işlediği bu konuyu Türk edebiyatına ilk defa sokan, XIII üncü yüzyılda yaşamış olan, Ali adlı bir şairdir. Bu şair, kıssayı, daha çok Kur'an'a bağlı kalmak suretiyle yazmıştır. Kullandığı vezin, hece veznidir, ve 4-4-4 duraklıdır. Nazım şekli, dörtlüktür. Aynı yüzyılda, Ali'den başka, iki şair daha (Yusuf ve Zeliha) kıssasını yazmışlardır: Sulu Fakih ve Seyyad Hamza. Dil Kurumunun, sayın Dehri Dilçin eliyle yayınladığı «Yusuf ve Zeliha», işte bu sonuncu şairin, Seyyad Hamza'nın eseridir (1).

İşin tuhafı şudur ki, eseri elimizde olduğu halde, kendi

(*) Yusuf ile Zeliha, yazar: Seyyad Hamza, nakleden: Dehri Dilçin, İstanbul 1946. Sh. 40 + 144 + XXIV + 103, 4 lira.

si hakkında çokça bir şey bilmiyoruz. Hattâ hangi yüzyılda yaşadığı da belli değildir. Bazı işaretlere dayanılarak, XIII. yüzyılın ortalarında yaşadığı tahmin edilmektedir. Sayın Dehri Dilçin, Rıfkı Melûl Meriç'in yayınladığı (Akşehir Kitabeleri) nde, Seyyad Hamza'nın kızı Aslı Hatun'a ait kitabeye dayanarak, «... Nasreddin Hoca gibi Seyyad Hamza'nın da ya Sivrihisar'lı, yahut da Akşehir'li...» olduğunu ileri sürmektedir.

Seyyad Hamza'dan bahseden eserlerde, onun hakkın da, birbirine uymayan hükümlere rastlanmaktadır. Bazıları onu «yalancı, boşboğaz, ve seyhlik taşıyan bir şarlatan» (Lâmî), bazıları da «bâtîni mezhep babalarından biri» (Fuat Köprülü ve ondan naklen S. N. Ergun) kabul etmektedirler. Bu fikirlerin ne kadar doğru olduğunu, daha doğrusu olmadığını, şu satırlar, şüpheye yer vermiyecek şekilde göstermektedir: «Seyyad Hamza'nın gerek Yusuf ve Zeliha'sında, gerek diğer manzumelerinde kendisinin ne müteşeyyihliğini, ne de mülhit ve şarlatanlığını gösterir bir nokta yoktur. Bilâkis bu eserler onun, doğruyu, hiç eğip bükmeden, olduğu gibi gösteren gerçek bir bilgin ve aynı zamanda da koyu bir müslüman olduğuna tanıklık

etmektedir. » (Sh. 7-8).

Esasen, Seyyad Hamza hakkında verilen yargılarda eserlerine bakılacak yerde, «Seyyad» kelimesinin mecazi anlamı, hükme yarar bir vesika gibi kullanılmıştır.

Seyyad Hamza, hem aruz, hem de hece vezniyle manzumeler yazmıştır. Hece ile yazdıklarında, daha başarılıdır. Aruzlu manzumeleri bir çok kusurlarla doludur. Bunda, bir yandan, kendisinin kuvvetli bir sanatçı olmayışının, öte yandan, aruzun, Türk diline uymayışi gibi iki esaslı âmilin rolü vardır. Bununla beraber, bir kısım yazarlar onun, «Yunus'un manevî şahsiyetinin teşekkülünde medhaldar olduğunu» kabul etmektedirler. (Meselâ bk. Fuat Köprülü, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1926, Sh. 309 - 310. Ve ondan naklen S. Nüzhet Ergun, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1931, Sh. 50-51).

Eserine gelince: «Yusuf ve Zeliha» mesnevî şeklinde yazılmış olan 1529 beyitlik bir eserdir. Son beytinde de işaret edildiği gibi, aruzun remel bahrinin (Fâilâtün Failâtün Fâilât) cüz'ile yazılmıştır. Görülüyor ki, bu vezin, hece-

nin (4-4-3) şekline çok benzer. Gerçekten de, bozuk olmıyan, imale ve zihaf bulunmıyan bütün mısralar hece sayısına, ve bir çok mısralar da takti' bakımından, bu ölçüye uymaktadır. Bu hal aruzun, henüz Türkçe kelimelere hâkim olamadığını göstermektedir.

Seyyad Hamza, aruza istediği gibi tasarruf eden bir şair değildir. Bunun için, eserinin bir çok mısralarında vezin bozuktur. Gerçi «bunlardan birçoğunun müstensihler tarafından yapıldığı kolayca anlaşılıyorsa da, bazılarının da, şairin nazım kurallarına ehemmiyet vermemesinden ileri gelmiş olacağı hatıra gelmektedir.» Bozuk vezinli olan mısralar, nakleden tarafından, haşiyelerde düzeltilmiştir.

Şair, eserine, Kur'an'daki şekli esas olarak almıştır. Yalnız, bazı yerlerine ilâveler yapmış, yani, işe sanat karıştırmıştır. « Bu bakımdan Seyyad Hamza'nın Yusuf ve Zeliha'sı diğerlerinden (yani Ali'nin ve Sulu Fakih'in eserlerinden) daha güzel ve şairanedir. » (Sh. 9). Fakat, «Yusuf ve Zeliha», bilhassa, dilimiz ve dilimizin tarihi bakımından önemlidir. Çünkü, eserde bir çok Türkçe keli-

Olduğu gibi

Şimdi uzun ayrılıkların arkasında her şeyi unutmuş,
Çocuk kanlı arzularla atıyor nabzım..
Aklımda sen ve cümle nefes alanlar
Her zaman böyle Yamanların üzerinden
Pencerelerine bakıp envai çeşit hayaller kuracağım..
Şimdi uzun ayrılıkların arkasında her şeyi unutmuş
Eski havalara dökülüyor ıslığımdan
— Önümde sevdiğim cihan,
Senin cân yüzün seçiliyor arasından —
Kafamda beraber hayatımıza ait tasavvurlar..
Masamda tükenmeğe yüz tutmuş
Bir cigara paketi var..

Kim bilir sen ne vaziyettesin şimdi,
Akşam üstlerinin bu herhangi birinde..
Türkü mü söylersin, kitap mı okursun?
Yine yukarıya doğru mu topladın saçlarını?
Üzerinde yine o entari mi var?
Aklından neler geçiyor kim bilir?
Şimdi uzun ayrılıkların arkasında kafam
Sana söyleyebilir, bir ân bile sensiz yaşıyamadığını
Boşanabilir gözlerim «plâk» çaldıkça gazinoda..

Şükran KURDAKUL

melere rastlamaktayız. Bun -
lar, eski Türkçenin tanıkları -
dır ki, bazıları bugün bile ya -
zı ve konuşma dilimizde kul -
lanılmaktadır. Kitabın sonu -
na, bu Türkçe kelimeleri gös -
teren bir sözlükle, 103 sayfa
tutan ve aslı Raif Yelkenci'de
bulunan, tıpkı basımı da ek -
lenmiştir. Bunun için, «... met -
ni yeni harflere çevirirken

çevriyazı harfleri kullanılmı -
yarak kelimeleri bozmaksızın
bugünkü şivemize ve imlâ -
mıza yaklaşturma» yolu tutul -
muştur.

Hülâsa, sayın Dehri Dilçi -
nin ifadesiyle, «...Şeyyad
Hamza'nın bu eseri, bir çok
noktalardan dilimiz ve dil ta -
rihimiz için büyük bir ka -
zançtır.»

XVIII inci yüzyılda :

İZMİRİN TARİH YÜZÜ (1)

Sancakkale ve Klazomena

M. TOURNEFORT'tan
Çeviren: A. Zeki ÖKMEN

Taslak resmini göndermek -
le zevk duyduğum kale
(2) dört köşe bir hisardır, her
bir köşesi, hemen hemen 100
er adamlık olup köşe başla -
rında âdi dört toprak tabya
vardır ve kale, orta yerinde

(1) A Voyage into the Le -
vant By Tournefort 1741 Vol.
III Sahife, 338-341

(2) Burada bahis konusu
edilen kale, İzmir körfezi ağ -
zındaki kaledir. Bu kale San -
cakkale veya Sancakkale
diye anılır; 1656 da Osmanlı
donanmasının Marmara'da
yaptığı bir savaşta geçirdiği
yenilge üzerine Boğazlarda ya -
pılan tahkimat gibi İzmir kör -
fezi ağzına da yapılması dü -
şünülebilir. Bu yerin bugün
de İzmir'in savunmasında ö -
nemli rolü vardır. Bir zaman -
lar buraya devamlı olarak
bayrak çekildiği için Sancak -
kale diye anılmıştır.

Yine burada adı geçen ha -
mamlar her halde Balçovada -
ki olsa gerek. (A. Z. Ö.)

bulunan dört köşe bir kule
ile korunur; bu kulenin maz -
galı siperleri vardır, topları
sâbittir ve Çanakkale boğazın
dakilerden daha büyüktür.

Çevresi geçilebilen bataklık
larla örtülüdür ve çulluk kuş -
ları ile doludur. Buraya gire -
bilmek için ilk önce küçük
bir zeytinlik koruluğundan
geçtik; gemilerin kalktığı rıh
tına bakan sırtlardan birisi -
nin eteğinde tamamiyle bira -
kılmış bazı sıcak hamamlar
bulduk; bunların Strabo'nun
Klazomena ile İzmir arası
hakkında yazdığı yazılarında
söylediklerinin aynı olsa ge -
rek: Strabo bize buralarda
bir Apollo mabedinin ve sıcak
suyun bulunduğunu temin et -
mektedir. Bu hamamların vi -
raneliğinden bir hüküm çı -
karınak mümkün olamamıştır.
Zira çok zarif olması gereken
eski yapısından bugün hiç bir
şey kalmamıştır. Yalnız gö -
rününde bir hücre vardır; bu
odacık içine biri sıcak ve di -
ğeri soğuk su boşaltan iki

küngün uzandığı bir sahrençtir.

Asıl hamamlar İzmir'in güneydoğusundadır; fakat suyu Milo'daki gibi sıcak değildir; bunun gibi Apollo mabedi de çok uzakta olmyabilir; İngiliz konsolosluğu papası bunun harabelerini bulduğunu bana temin etti; bu zat çok zarif bir centilmendir; iyi bir antikacıdır. Ankara'da kopya ettiğini yazıları ona da gösterdim. Efesten dönüşümde buluşlarımız üzerinde konuşa - caktık, fakat ben yokken İstanbul'a ve oradan da İngiltereye gitmiş; bu bakımdan Apollo mabedi hakkında hiç bir şey öğrenemedim. Şimdiki İngiliz konsolosu Mr. Sheppard İzmir ve buna yakın olan toprakların eski eserleri hakkında bilgi vereceğini umuyorum; bilgin bir zat olan konsolos ilmin verdiği bir bütünlük içinde yetişmiş ve olgunlaşmış bir varlıktır; bana Klazomene ve adaları hakkında aydınlatıcı bazı bilgiler verdi:

Bugün Urla'nın bir köyü olan Klazomene Yunanlıların inkişaf devirlerinde parlak bir şehirdi ve Peleponnez savaşlarında büyük bir payı vardı; bununla beraber İranlılar burasını kendi iş ve plânları i-

çin o kadar lüzumlu gördüler ki orada onları yalnız bırakmadılar; aynı zamanda meşhur Antalcides barışında kendi kendilerini koruma ve barınma imkânlarına dikkat ettiler.

Augustus'u şehrin kurucusu olarak anarlar ve Brandenburg'daki seçkin madalyonlardan birinde bu böyle gösterilmiştir. Fakat bize kalırsa İmparator buranın yalnız onarcısıdır.. Klazomene daha önceleri İzmir'i ve körfeze kadar bütün bu dolayları oldukça koruyor; ünlü müslüman korsanlardan (?) Tzachas (Çakabey) Alexis Comnenuşun idaresi altındaki İzmir'i ele geçirmek için burasını zabt etmek zorunda kalıyordu.

Klazomeneye daha iyi durum veren Karaburun çıkıntısı gerisindeki İzmir körfezi ağzına düşen adalardır. Bu adalar Strabo'ya göre 8 tane ise de Pliny bunun 4 tanesinden bahseder. Bunlar da burada kaleye yakın olanlardır, ve Türkler bunları Urla adaları olarak tanırlar.

Fausanias, Klazomene'nin tahkimli bir yer olduğunu ve İonia'lılar tarafından İran zafherlerini durdurmak için tahkim ettiklerini söyler, lâkin İranlılar Sart şehrini alıp iler-

Sarhoş Gemi

Seni böyle yalnız çıplak mı buldu bahar
Yüzün bulutlanmış karanlıklardan.
Kaldır başını yavrum, ağlama mavi gözlüm,
Sen güneş çocuğunun gülsene söylesene.
Kapat gözlerini, sür yüzünü toprağa;
Babalar çiçek olmuş, yaprak olmuş, ot olmuş.
İçini çekmesene,
Sen güneş çocusun, gülsene, söylesene.

Leyleksiz baharlardan, harplerden sonra
Yorgun mehtap altında uyanıyoruz
Gençliği tüketmişiz, çalınca yaşamışız.
Vakit gelmiş. Giderken, koparıp canımızdan
Başı boş ve serseri, tohumlar bırakıyoruz insanlardan insana!..
Havasından doymuşuz, akşamından,
Sarhoş bir gemi gibi geçtik dünya limanından.
Yaprak rüzgârında - Arı balında. - Giden gelen gemiler...

Ali ÖZARSLAN

lemiyeye başlayınca öyle korkutular ki sonunda şehrin karşısındaki adalardan birine sığındılar; zira onlar da İranlıların henüz bir filoları olmadığı biliyorlardı.

Bundan sonra Büyük İskender 250 adım uzunlukta bir iskele ile adayı sahile ulaştırarak

burasını bir yarım ada haline getirdi. Bu büyük hükümdar Karaburunun tehlikeli ve büyük kıvrımından korumak için Sakız adası karşısındaki meşhur bir kasa ba ve liman olan Erythrea'nın bulunduğu Mimas dağına uzanan bir düzlüğü uygun bul-

du ve böylece Erythrea'da kara raya çıktı ve Klazomeneye giden bu yeni yoldan geçti ve aynı suretle bu günde Sığacıktan aynı körfeze girmeden kara yolu ile İzmir'e gidilmektedir. Bu Sığaçık kelimesi Teus kelimesinden gelmiş olması ihtimali vardır. Rumlar ekseriyetle t yi, s gibi telâffuz ederler ve Teus dilde Seus ve Seag olabilmektedir. Burası iyi bir şarap memleketidir. Augustus'a ait bir madalyonda bu şehrin bir yazısı vardır; bunda Baküs merasimine raslamaktayız; Augustus bir kadın kıyafetinde olup sağ elinde bir desti tutmakta ve sol elinde Baküs asasını taşımaktadır. Klazomeneliler tapıncasına onun etrafını çevirmişlerdir. Bu suretle onu kurucu gibi kutlamakta oldukları ifade olunmuştur.

Eskilerin Myonnese veya hut bütün Asya sahiline bağlaması bakımından Mice adası adını verdikleri Yarımadayı kaplıyan dağlar zincirine de Mineas denmekte idi. Bu dağların başlıca iki önemli tepesi vardır iki buna «Kardeşler te-

pesi» (1) adı verilmiştir. Zira her ikisi uzaktan eşit olarak görülür ve ikizler gibi birbirlerinden ayırt edilemezler. Yerli halk buna aynı zamanda Poussus de derler, bunun anlamı göğüstür ve dağın tepesini göğüse benzeten eski Yunanlıların düşüncü kabiliyetini gösterir.

Zamapının en büyük Antikitecilerine üstün olan M. Morel; düşüncülerinin dikkate değer doğruluğuna inanarak Klazomenenin Apollo'ya Grynaeus'ın adını veren Grynium adlı eski bir şehir olduğunu sanmaktadır. Tanrılar anası Gybele'ye Klazomenede de ibadet olunmakta idi; şehrin adı bundan çıkmadığı ve bu da Valeriana ait bir madalyonda görülmüştür. Bunlar aynı zamanda beyaz kaşlı Diana'ya da tapmakta idiler; bunu da Gallienus'ın bazı madalyonlarından anlıyoruz.

Urlaya gitmeyi ve Urla yıkıları arasında araştırmalarda bulunmayı çok arzulamaktayım.

(1) Bu tepeler her halde Çatalkaya olacaktır.

A. Z. Ö.

Halkevinde Açılan Resim Sergisi Dolayısıyla

Şeref BİGALİ

İzmir Halkevinde açılmış bulunan Tilkilik kız orta okul öğrencilerinin hazırladıkları güzel bir resim sergisiyle karşılaştım.

Çocuk ruhunun idrak edebildiği tabiat, karışık ve bir biri ile hiç bir bağı bulunmayan rüyalara benzer. Çocuk her zaman dikkatsiz ve dalgındır. O, tabiatı, alaca bulaca dağınık lekeler halinde görür ve duyar. Gerçekte var olanlarla tahayyül ettikleri fikirler birbiriyle kucaklaşmıştır. Bu öğrencilerin hassas kalblerinden dökülen eserleri seyre dalmadan önce şunu söylemek isterim ki; sıcak yaz gününde sunulan bir bardak şerbet gibi, ruhumu, gönlümü ve gözlerimi teshir ederek, bin dereden su getiren bu kıymetli öğrencilerin eserlerini gururla iftiharla gezdim.

Ruhlarına şekil ve renkle ifadelendirmeye çalışan bu öğrencileri ne kadar takdir ve tebrik etsek yeridir.

Sergiye teşkil eden onbir

pano, çocukların çeşitli çalışmalarıyla süslenmiştir. Bunlardan üç pano sulu boya olarak çalışılmış tabiat etüdüleriyle tabiat intibalarının duyulduğu akisleri ile doludur. (Bir şeyi eğer aramadan bulmuşsak onu evvelden aradığımızdandır.)

3 A dan 442 Güzin Oğuz'un cadde isimli sulu boyası güzeldir. Sulu boyalardan en çok sevdiğim 3 C den Müjgan Alçın'ın hamamı oldu, çok içli bir resim. Kontrastlar ve lokaller çok güzel. 2 A dan 270 Ferihan'ın güzel bir portresi karşımdayım. Eser ruhun aksi ve tefsiri bulunduğuna göre, bu çocuğun renklerinde gördüğüm kibarlığı hayranlıkla seyrettim. Yakınının, maviye kaçan beyazı ile, yanına gelen sıcak siyah kontrastı yerinde ve çok güzel. 2 B den Eminen'in sıcak bir hava içinde iş yapan bir kadını konu alan eseri, kadının yeri ve nisbeti çok güzel. Bilhassa hoşuma giden taraf sıcak fon içinde soğuk, siyah baskın valörünün iyi ayarlanmış

Güzel Sanatlar Akademisinden Şeref BİGALİ'nin bir Kompozisyonu

olması ve soğuk bir mavi için de sarının tam yerinde kontrastı ne kadar güzel!

Serginin diğer sevdiğim eserleri mozayiklerdir. Nefis birer İsparta halısı ve bir kelim gibi dokunmuş, Anadolu havasını taşıyorlar. 1. B den 577 Melek Sengezin pembe renkteki fincan ve sürahisi (Natürmort) onun içliliği çok

güzel. İki ayrı panoyu süslüyen (Deküpler) de çok güzel eserlerle karşılaştım. 1 C den 585 İsmet Hergünaç'ın eserinde kontrastlar yerinde ve çok güzel.

Sergiden ayrılırken bir üzüntü duydum. Kendilerini ve onları yetiştiren öğretmenleri Rıza Hiti'yi tebrik eder daha büyük başarılar dilerim.

Su Yanındaki Parklar

Başlar yalnızlık ve gece,
Önce denizden.
Ya parktayız, ya meyhanede;
Bir parça daha harcarız gençliğimizden...
Görünmez caddeler ışıktan,
Görünmez karanlıkta parklar,
Tam içilecek zamanıdır şarabım,
Kadınların en güzel saatidir.
Bir garip hali vardır insanların.
Yosun kokusu, rüzgâr;
Gezinirken duyduğumuz.
Hava sıcak mı sıcak,
Temmuz..
Uzanır kırlara doğru
Yalnızlığı olan
Bu saatte sessizlik acıdır
Gelecektir parka yalnızlığı duyan

Edip CANSEVER

Herkesin Kitabı

Günler içinde kaybetmişim kendimi.
Açılıyor önümde serin - serin
Bütün mahremiyeti evlerin.
Onlara bağışlıyorum sevgimi..

İşte bir kitap gibi önümde açık
Fakir hayatı insanoglunun.
Bu kitabın dili ben'im dilim,
Ben onların onlar benim sevdiğim
Susmuş yüreğimizi aşka doyuran
Başka - başka seslerin hayatı
Bağrımıza bastığımız âsım an.

Bilmediğim insanlar
Size kalbimi verebilirim

Gaye Nail OZANOĞLU

H O Ş A F

Kemal Bekir MANAV

Sık sık ve müsamahakâr olarak şu sözü söyleriz: «İnsan her zaman bir olmaz.» Ahmet için de aynı şeyi söyler, hikâyemize girebiliriz.

Saat akşamun altı sularıydı. Ahmet trenden indi, işinden dönüyordu. Elinde bir küçük sepet vardı, içinde yemeğini taşırdı. Boylu poslu esmer bir adamdı. Yüzü buruşuk - tu, çıkıntıları pırıl pırıl parluyordu. Yakından bakılırsa yüzünde küçük küçük siyah noktalar farkolunurdu. İplik fabrikasında ateşçi idi. Bugün çok yorulmuştu, ve bu yorgunluk tâ içine işlemiştii. Her zaman böyle oluyordu, lâkin ya arkadaş ile fazla gülmekten yahut - çaresiz - dünyayı böyle kabul etmekten hiç bir şey hissetmiyordu. Kafası kazan gibi idi. Ateş gürültü, kömür, odun... Sabahleyin erkenden kalkar, işine gider, akşam bu zamanlarda dönerdi. Yorgun olduğu için gece kahveye bile çıkmazdı. İşte bu kadar varıyla yoğunla çalışıyordu, fakat bir türlü istediği

gibi yaşayamıyordu. Oğlunun biri askerde idi, ona para göndermek lâzımdı. Birini okutmak istiyordu, fakat o da boyuna mektepten kaçıyordu. Geçen gün mektepten çağırılmışlardı, yolda çalışan bir oğlu bulunan iş arkadaşını hatırlıyarak gitmiş, orada kendisine, belki de «bğlunla ıftihar et» denileceğini düşünmüştü. Fakat ne gezer.. Oğlunun otuz altı gün üstüste mektebe gitmediğini, bu gidişle sınıfta kalacağını, kendini kurtabilmesi için önünde daha uzun zaman bulunduğunu öğrenmişti. Bir de ilk mektebe giden on yaşlarında bir oğlu vardı, o daha çocuktı. En küçüğe, kıza gelince okumamalıydı, okuyup da ne olacaktı? Kadın kısmı evde gerekti.

Ahmedin kafası süratle çalıştı, yine şu mektepten kaçan oğluna çarptı. Yahu, bu oğlan anlamıyor muydu? Sonra hayatta bizim gibi sürünür.. İşte ağabeyi önünde, ona bakıp birazcık düşünmüyor muydu? Yok yok, bu oğ-

lan adam olmayacaktı. Sonra kendi kendine düşüncesinde ilâve etti. Gebersin kerata... Ona az mı söyledik? Ben kocaman bir adamım, bir ayağım kıyıda bir ayağım kuyuda. Bugün değilse yarın öleceğim Hoş pek de yakın değil ya! Ama niye yakın olmasın? En çok on beş sene kaldı. Bu kadar çalışmaya bu kadar yıpranmaya bundan daha çok yaşanmaz her halde... Hattâ şimdi bile ölsem ne oldum demem.. Ne olacak yani? Zaten ölümlü dünya, geberirsin, olur, biter.. Hayatın ölümünden güzel mi sanki? Ah, şu çocuklar...

Düşüncesi çocuklarla karmakarışık oldu. Sanki bayram gelmişti ve çocuklar ona şöyle bağırıyorlardı:

«Baba, bana hangi entariden alacaksın? Yok ben ondan istemem. Annem biliyor, şurada Suna var ya, onunkin den isterim...»

«Baba, bana bir takım lâcivert elbise... Bu sefer şakası yok! Ömrümde hiç kumaş giymedim.. Şu pabuçlara bak bir kere... Ayıp vallahi, sıkılıyorum, kocaman delikanlı oldum, siz hâlâ beni beş yaşında bir çocuk görüyorsunuz. Hadi diyelim on yaşında... Ben Receple bir miyim?»

Recep bağırıyordu:

«Ben küçük müyüm, u - lan? Vallahi Sunanın ağabey-

sine bir dayak attım, görme! Sen beni ne zannediyorsun? Ama sen bana bakma, hadi neyse, ben yine elbise filân istemem.. Ne olacaktı, bunlar da giyiliyor ya! Değil mi baba?»

Bu gürültünün arasında bu lunıyan birisi vardı; askerdeki oğlu. Onun hudut boylarında uzaklarda, kim bilir ne yaptığını düşündü. Ortada gerçi bayram filân yoktu, ama, çocukların bağrışıp çağrıştıkları sırada niçin o bir mektup bile yazmamıştı? Demek ona da para göndermek icap ediyordu? Çocukcağız parasızlığından bir mektup bile yazamıyordu.

Caddeden otobüsler, taktiler, insanlar vızır vızır geçiyordu. O mahallesinin yoluna saptı. Yine kafası karmakarışık bir haldeydi, daha doğrusu içinde tek tük ışıkların yanıp söndüğü bir karanlık geceye benziyordu. Böyle anları çok yaşadığı olurdu, onun için kendisini bu dünyaya karşı pek yabancı hissetmiyordu. Sık sık böyle ölümü özler, tercih ederdi. Yalnız şimdiki duygunun geçmiştekilerden ayrılan tarafı şuydu. Bunu kendisi anlamıyordu. Şimdi elinde imkân olsa ve bir silâhla yahut her hangi bir öldürücü aletle bir yerde bulunsa, vallah billâh beş insan besliyen şu cana kıyardı.

Kim bilir, bu korkunç ve müphem hakikati, onun geçmişteki sadece buna benzeyen duyguları hazırlamıştı. Ve bu günkü hissi de tastamam bizim anladığımız gibi olduğu halde, kendisi bunun farkında değildi. Tahammülün biraz da alışmak meselesi olduğu belli...

Sivasız duvarlarında tasları sırtan, bodur evlerin aralarından geçti. Evine geldi. Kapıdan girince ilk hareketi elindeki yemek sepetini kapının ardına atarmış gibi bırakmak oldu. Evde karısından başka kimse yoktu. Kocasını her zamanki gibi karşıladı, sırtından kirli ve eski ceketini çıkardı, bir köşeye astı. Ahmet basitçe döşenmiş odava girdi. Orada pantolonunu da çıkardı.

« Hayriye! » diye karısına seslendi.

Duyuramayınca tekrar bağırdı.

« Kız Hayriye! »

Karısı dışardan cevap veriyordu:

« Bugün onu yıkadım, çok kirlenmiş de... »

Ahmet her zaman böyle bağırarak pijama pantolonu gibi kullandığı bir donu istedi.

Ahmet içinden « Allah kahretsin! » diye söylendi. Fakat kelimelerin manası kafasında yoktu, farkında olmadan lânet etmiye, küfür etmiye

çok alıştı. Sonra dışarı çıktı. Evin dip tarafında mutfığa benzer bir yer vardı. Karısı orada kendi işleriyle meşguldü. Ahmet kenardaki yüksek taşıya sokuldu, su dolu bakracın kapağını açtı, ayağını yıkamak için kaldırırken eliyle donunu çekti. İşte o zaman veknesak düşüncesi iki ve bölündü. Her zaman ayağını evin içinde kullandığı pantolonu gittikten sonra yıkardı, ıslanmaması için de işte böyle pacalarını çekerti. « Sahi » diye düşündü, « öteki don yok ya! »

Karısına dönüp:

« Çok mu kirlendi de yıkadın? » dedi. « Daha iyiydi, giyilirdi. »

« Bugün ates yaktıydım, bosa gitmesin dedim, yıkayıverdim. » Biraz durduktan sonra ilâve etti: « Hani geçen günden kalma seker vardı ya, ondan da biraz hoşaf yaptım. Çocuklar yesinler bakalım, çoktandır ağızlarına tatlı koymadılar. Biraz da kayısıyla erik vardı, onunla yaptım. »

Kadın kocasının suratını asık gördüğü için olacak, tatlı konuşuyordu. Ahmet hiç bir şey söylemedi, tekrar odaya girdi. Pencerelelerin dibindeki kerevete oturdu. Bir sigara yaktı. Dışarıya göz attı. Ellerini bacaklarında gezdiriyor, uzun, siyah kılları çekiyordu. Başını kaldırdı.

Bahar Geleli

Kendi kendime türküler söylüyorum.
Yalnız kalınca odamda.
Her şeyde bir değişiklik var,
Yalnız o kahrolası sevgilim,
Aynı kararda...
İnsan bambaşka olurmuş baharda,
Şimdi de kendimden şüpheliyim.

Mahmut KURU

Pencerenin yukardaki camı kırılmıştı. Bir parçası düşmüş, kalan kısmı da ortadan bir köşeye kadar çatlamıştı. Ahmet kızdı, bu camı kim kırmıştı?

« Hayriye! » diye seslendi.

« Ne var? »

« Kim kırdı bu camı? »

« Hangi camı? »

« Bu camı işte be, hangi camı olacak? Bilmiyor musun? »

Kadın cevap vermedi. Ahmet ilk olarak camın sokaktan gelen bir taşla kırıldığını düşünmüştü. Fakat sorduktan sonra karısından bir cevap lamayınca bu işi Recepten başka kimsenin yapmayacağı aklına geldi. Evet, bunu Recept yapmıştı. Öğleyin eve

geldiği zaman annesinden para istemişti, alamayınca epeyce tehditlerde bulunmuş, nihayet kendilerine zarar verecek de olsa sözünde durabilecek kadar mert olduğunu göstermek için odanın ortasında duran bir fincanı kaptığı gibi cama fırlatmıştı. Annesi o zamana kadar çocuğu tatlılık la savmak istiyor, yüzüne gü-lüyor. Camın kırıldığını görünce kızdı, epeyce bağırdı, çağırdı :

« Utanmaz, » dedi, « ne diye camı kıryorsun? Şimdi yazık değil mi bize? Baban ne güçlüklerle para kazanıyor da sizi besliyor, bilmiyor musun? Deli misin, oğlum sen? Bak akşama size hoşaf yapı-

yorum, şimdi baban bu camı da görünce» Hayriye kocasının bütün ruhunu bilirdi «iki zarara girdik diye kızacak. Görürsün sen, akşama görürsün!»

Annesi götürsün demişti ama, şimdi kocasına hakikati söyleyemiyordu. Biraz oğlunu sevdiği, biraz da kocasını kızdırmamak içindi. Her ikisi de müsaviydi, zaman zaman birisi ağır basıyordu. Bu anları tesvit etmek çok zor. Esasen, ailede Havriyenin yaptığı gibi idarecilikler olmasa mahkemeler boşanma davaları ile dolar.

Ahmet tahmininde yanılmamıştı. Karısına tekrar seslendi:

« Ha!... Kimi kırdığını bilmiyor musun? Ne biçim insansın sen? Hiç insan evinde ne olup bittiğini bilmez mi?»

«Bilmiyorum diyorum sana. Kırılmış işte! Varsın kırılsın, ne yapalım ölüm yok ya, bunun ucunda...»

Nihayet her ikisi de sustular. Kadın konuşurken kapıya kadar gelmişti. Tekrar işine döndü. Ahmet yine sessiz duruyor, sigarasını içiyor, dumanlara bakıyor, düşünüyor, neyi düşündüğünü bilmiyordu. Sigarasını çekerken gözlerini aşağıya dikti, kuvvetle

çektiği sigaranın epeyce küçüldüğünü gördü. Sık sık hesapladığı, bir yılda sigaraya verdiği şu kadar parayı hatırladı. Kendi kendine yemeğe kadar sigara içmiyeyim bir daha dedi. Ya geceleri bir de kahveve çıkarsam diye düşündü. Yine kafası karanlıklaştı, anlaşılmıyacak kadar karışık fikirlere daldı. Verdiği sözü unutup bir sigara daha yaktı. Disarıda işini gören karısının sesleri duyuluyordu. O sigara da bitti, tekrar yaktı. Karısı kapıda göründü :

« Yeter artık ayol, o kadar çok sigara mı içilir» dedi. «Şimdi yemek yiyeceğiz..»

Ahmet cevap vermedi. Yalnız, yemeğe kadar yaktığını dan başka içmemek için kendi kendine biraz evvel söz verdiğini hatırladı. Bu düşündüğünü karısının bilmesini isterdi. Fakat anlatamayacağı için sustu. Ve:

« Ha, sahi!» dedi, yarı kalan sigarayı pencereden dışarı attı. Bu defa karısı:

« Niye attın?» dedi. «Yazık değil mi? İçip bitirseydin bari.. Nasıl olsa yakmışsın..»

Ahmedin içinden bir şey yükselir gibi oldu, bağıracağı kipti:

« Bunamışım ben gari..»

dedi.

Kadın tekrar işine döndü. Biraz sonra Ahmedin duyularında bir değişme oldu. Evine barkına bir yakınlık duydu. İşte, bu dünyada yaşıyordu ve bu ev onundu. Bir karısı vardı. Bugün hosaf pişirmişti. Hep bir arada, cümbür cemaat, çoluk, çocuk yiyeceklerdi. Karıcıyla yirmi beş senedir yaşıyorlardı. O günden bugüne aralarında gültüler çıkmış, fakat hemen barışmışlardı. Hattâ anası babası sağken karısının bir kaç gün kendinden ayrı yaşadığını bile hatırlıyordu. Nihayet birbirlerini ne kadar çok sevmişlerdi? Onların kavgaları bile belki birbirlerini sevdiklerinden ileri geliyordu. Simdi dört çocuk sahibi idi. Meselâ bu akşam şuracık ta evlâtlarının üçüyle yemek yiyecekti. İşte bu bir bahtıyarlıktı.

Ahmet artık zevk içerisinde sayılabilirdi. Hattâ dört-beş insan üstelik bir de kendisini besleyebilmek ona gurur veriyordu. eğer kendileri ailece açlığın eşiğinde bulunmasalardı, Ahmet bu hissi duymazdı. Madem o hayatta olmıyverse, yahut ölüverse en büyük erkeği askerde olan bu aile aç kalacak, mahvolacaktı, şu halde gururlanmakta haklıydı.

Karanlık basıyordu. Ahmet duvarda asılı petrol lâmbasını oda henüz aydınlıkken yaktı ve kıstı. Kibriti kutusuna sürterken de «eğer,» diye düşünmüştü. «deminki sigarayı yakmasaydım, şimdi lâmbayla beraber yakardım, hem tek kibrit kullanmış, hem de sigarayı sonuna kadar içmiş olurudum. ...»

« Çocuklar nerede kaldı?» diye bağırdı.

« Şimdi gelirler..»

Aradan zaman gecti. Küçük kızla Recep geldiler. Ahmet lâmbanın ışığını bıraktı. Sofrayı kurmak için annelerine yardım eden çocuklara bakıp bakıp hayatını düşündü. Babası, anası, ninesi aklına geldi. Dedeciğini görememişti. Recep afacan bir çocuktü. Yüzü kirli, esmer, gözleri pırıl pırıldı. Ayakları kirliydi. Babası:

«Hadi bir ayaklarını yıka!» dedi.

Çocuk «eh» diye başını salladı dışarı çıktı. Babası arkasından bağırdı.

«Yüzünü de..»

Aradan zaman geçip sofr kurulduğu halde Recep yüzünü ve ayaklarını yıkayıp hâlâ odaya gelmemişti. Fakat ne de olsa o evin içindeydi.

Ahmet buna rağmen bağırdı:

« Ulan bir elini ayağını yıka yamadın mı? »

Gerçekte bunu çok başka bir sebeple söylemişti. Orta mektepli oğlu hâlâ gelmemişti. O her zaman böyle yapardı. Babası ona kaç defa söylemişti:

« Ulan, oğlum, etme! Ne olur yemek zamanı burda ol da, ben de göğsümü kabartarak, evlâtlarımın başında rahat rahat karnımı doyurayım. O arkadaşın olacak köpekler senin karnını doyuruyor mu? Bilmem ki, nerde vakit geçiriyorsun? »

Daha bir çok sözler.. Fakat nafile yola getirememişti. İşte Ahmede oğlunun eve her zaman böyle geç geldiğini hatırlamak veya görmek azap verirdi. Ruh azaptan dairua kaçır ama Ahmedin ruhu bu defa tamamen kaçamadı, ve çok başka bir yoldan yani Recep vasıtası ile öteki büyük itaatsız oğluna bağırdı.

Karısı içeri girdi:

« Dur, canım, » dedi, « geliyor işte, benim orda işim vardı da, çocuk sokulamadı. Kaşıklar bulasıkıymış, onları yıkadım.. »

Ahmet işte o zaman o sözü niçin söylediğinin farkına var-
38

dı, içi cız etti, büyük çocuk hâlâ gelmemişti.

Hayriye de onu düşünüyordu. Kocasının onun gelmesine kızacağını biliyordu. Fakat mümkün olduğu kadar sözlerini, hareketlerini yumuşatarak oğlunun evde bulunmadığını hatırlatmak istemiyordu

İçeriye Recep girdi. Annesinden havlu istedi. Kadın « Ah, » diyecek oldu, « her gün burda yatar kalkarsınız, havlunun surdaki demirde olduğunu bilmezsiniz. »

Bu sözü söylemedi, kocasını kızdırmaktan korktu. Kalktı, her zamanki yerinde, kapının arkasında havluyu bulamayınca çocuğu azarla madığına sevindi, çünkü kendisinden yüz bulup adam da bağırabilirdi.

« Suna sıl! » dedi. « Şu yay-gıya! »

Oturarak, sofranın altındaki geniş bezin bir ucunu Recebe uzattı.

Hepsi sofranın etrafında idiler. Elllerine kaşıkları alıp bol suda pişmiş oldukça büyük bir tencerede ki kuru fasulyayı kasıklamaya başladılar. Ahmedin kaşları çatıktı. Recep oyun oynuyormuş gibi aceleyle yiyordu. Saçları dağınık kız annesinin dizine da-

yanmış kaşığı ağzına yavaş yavaş götürüyordu. Kadın da yavaş yavaş yiyordu, bir eliyle kızın saçlarını düzeltiyor, arkaya alıyordu. Tencere yarılaniyordu ki içeriye büyük çocuk girdi. Profilden yusuvarlaktı, çenesi içeri çekilmiş, burnu yukarı, gözleri simsi yahtı. Kitaplarını bir kenara koydu. Ahmet biraz dik dik baktı. Kadın:

« Hadi, gel, otur! » dedi.

Eğer biraz daha neşeli olsalardı, « talihin varmış » diye ilâve ederdi, « her gün biz yedikten sonra geldin, bugün daha erken geldin, hoşaf var, nasip işte! »

Cocuk oturdu, yemeğe başladı. Adem dik dik oğluna bakıyor, kızıyordu. Kadın yan gözle bunları görüyor, evin rahatı kaçacağından, yemeklerini rahat rahat yiyemeyeceklerinden endişe ediyordu. Kocasının hâlinde tavrından nerdeyse bağırvereceğini anlamıştı, bunu önlemek için onun yerine kendisi konuştu:

« Nerde kaldın, bu zamana kadar? » dedi.

Her zaman söylediği sözlerden birini, « arkadaşlarının karnını doyuramayacağını » söyleyecekti, kocasına bunu hatırlatmaktan çekindi. Oğlundan « dersim vardı, mektepte kaldık, çalıştık » diye yalan da olsa bir cevap bekledi. Bel-

ki bu suretle kocasının asık suratı yumuşardı.

Yemek az kalmıştı. Kadın kendilerinin oğlandan daha çok yediklerini düşündü, korkarak tencereyi önüne hafifce itti. Umduğu şey oldu. Adam dedi ki:

« Erken gelseydi, kârata! »

Kimse bir şey söylemedi. Yalnız kadın, onu oğlunun önüne kasten itmemiş gibi yapıp tekrar tencereyi hafifçe ortaya aldı. Maamafih baba da bütün kızgınlığına rağmen çok az yiyip oğlunun karnını doyurmasını bekledi.

Yemek biterken kadın yanındaki hoşafı sofraya koymak için son kaşığı oğlunun tamamen doldurmasına, hiç yemek artmamasına tencereyi bir eliyle dikmekle yardım etti.

Hoşaf ortaya kondu. Kız sessiz, Recep aceleci bir iş-tahla kaşık sallıyorlardı. Ötekiler yine eski hallerindeydiler. Şapur supur içiyorlardı. Recep ekmek yemiyordu. Ahmet ona baktı, kadın bunu gördü: « Ekmek de yesene! » diyecek oldu, vazgeçti.

Hoşaf da tencerede eksildi. Kız Recepteki kaşığın daha çok hoşaf içmek için kendisinde olmasını düşündü. İçinde erik ve kayası azalmıştı. Recep bunları arıyordu. Sofraya düşecekmiş gibi iğiliyor, kaşığını tencerede asap bozacak kadar

savaşın gidişini tenkid etmek-
te kendini haklı buluyor ve
ediyordu. Mülkî ve askerî li-
derleri parmakları ucunda
uyanık tutan bu hürriyet son
zaferde önemli bir rol oynan-
mış oldu. Avrupadaki ordu
disiplini ile Amerikan ordu-
sundaki disiplin arasında çok
fark vardır. Savaş sırasında
mükemmeldir. Askerî hareket-
lerin dışında genç amerikali,
subayına verilen herhangi bir
imtiyazdan dolayı muğber ol-
ur. Pasifik adalarında çalış-
mış olan bir öğrencim bana
şu hikâyeyi anlatmıştı: Su-
baylar bir klüp açarak kapı-
sına, «Memnu muntaka.. Yal-
nız subaylara mahsustur.» lev-
hasını asmışlar. Derhal erler
de daha iyi bir klüp yaparak,
«Yasak bölge.. Yalnız erlere
mahsustur..» levhasını asmış-
lar. En mükemmel amerikali
genç kalben isyankârdır; onla-
rın kuvvetini yapan da bu
yöndür.

Amerikada halkın hoşuna
giden tip kendini fazla ciddi
telâkki eden insanlardan fazla
lâtime edebilen insandır. Ge-
neral Eisenhower'e New-York
vatandaşlığı verildiği zaman
olaganüstü tezahürat yapılmış-
tı. Fakat kendisi konuştu-
ğu zaman büyük kelimeler
kullanmadı. Dedi ki: «Beledi-
ye Başkanını ikaz etmek iste-
rim. New York bir Kansalı
çiftçi oğluna bu muameleyi
42

ettikten sonra artık kibarlıkta-
ki ününü koruyacağından e-
min değilim.»

Halkın ve teker teker tanış-
tığım insanların neşesi ve iyi
huyluluğu Amerikadaki haya-
tına büyük bir zevk kattı.
Grevler gördüm. Bu sırada
bazı kişiler hiddetli bile olsa-
lar çoğunluk bunun da tadını
çıkartıyordu. Ellerinde taşıdık-
ları levhaların çoğu gülünç-
tü. Hattâ seçim zamanlarında
parti mücadelesini gösteren
yazılar bile alaylı olabiliyor.
Ulusun seyyrekten hiddetlen-
mesi başarılarının sebeplerin-
den biridir.

Fakat gerek savaşta, gerek
barışta başarılarının gerçek
sebebi ilmi teşkilâtlarıdır. A-
merika hayatın her veçhesini
devamlı bir gayretle ilmi suret-
te teşkilâtlamak bakımından
en önde gelmektedir. Şüphesiz
Avrupanın bazı pek büyük
bilginleri vardır. Avrupada,
maalesef, kabiliyetlerin ve
menbaların nadiren Amerika-
da olduğu gibi - teksif edildi-
ğini görüyoruz.

Lâkin bu ilmi teşkilâtlar-
ma yani Standardizasyon'un
ifratının da tehlikesi vardır.
Bir Amerikan teşekkülü bir
modeli seçti mi artık onu de-
ğiştirmek zordur. Lokantada
listede olmayan bir yemeği is-
terseniz, garson rahatsız ol-
ur, «Listede olandan başka
bir şey istemeyiniz. Rica ede-

rim.» der. Hazır elbiseler iyi
biçilmiş ve ucuzdur. Satıcılar
nâzik ve son derece hizmetini-
ze hazırdır. Fakat istisnai bir
şey isterseniz, «Hepsi budur.
İster alın ister almayın.» der.
ler.

Ben Amerikada oturmadan
önce bir çok Avrupalı gibi ev
velden edindiğim iki fikre
sahiptim. Amerikayı lüks de-
recede bir rahat, fakat zihni
kültürü olmayan bir memle-
ket sanırdım. Bu iki fikir de
yanlıştır. 1939 da Fransada
Amerikadan daha çok rahat
vardı. Yani hayatın nimetleri
daha geniş bir alanda yayıl-
mıştı. Yemek daha büyük bir
sanatla pişirilir, evler ve a-
partmanlar genel olarak da-
ha geniştir. Kültür bakımın-
dan da yanılmışım. Amerikan
medeniyetinin bir dolar me-
deniyeti olduğunu söylemek
artık doğru değildir. Ameri-
kalıların endüstriyi teşkilât-
lama aşkı bir ihtiras değil sa-
dece bir başarı zevkidir. Ta-
biatı yeni yeni gemlemek yol-
larını bulmakta, akıl ermedik
ustalıkla araçlar icat etmekte,
istihalelerini daha iyi ve daha
büyük yapmaktan büyük bir
zevk duyuyorlar. Fenlerin bu
derece ilerlemesi endüstri ile
kültür arasında sıkı bir bağın-
tı kurmuştur.

Amerikalılar için eğitim
bir dindir. Avrupaya göre nü-
fusun daha büyük bir yüzde-

si üniversitelere girer. Çoğu-
kez Amerikan üniversiteleri-
nin spora ve sosyal hayata
lüzumundan fazla yer verdiği
söylenmektedir. Bazıları için
bu doğru idi. Gittikçe daha
azalmaktadır. Savaşa gidip
tekrar üniversiteye girenlerin
çok müsbet bir tesiri dokun-
muştur. Bunlar, savaştan ön-
ceki öğrencide bulunmayan
bir ciddiyet ve tecrübeye sa-
hiptirler.

İnsan dünyanın hiç bir ye-
rinde bu kadar mükemmel
kütüphaneler, güzel müzeler,
olaganüstü senfoni orkestra-
ları bulamaz. Son yirmibeş yıl
boyunca edebiyat, resim ve
müzik sanatının inanılmıyacak
şekilde ilerlemiş olduğu açık
bir gerçektir.

Bir gün New-Yorkta bir
taksiye binmiştim. Şoför, rad-
yosunu açtı, sonra bana sor-
du: «Bu nedir?» «Bilmiyo-
rum» dedim. «Siz müzik hafı-
zası oyunları oynamaz mı-
nız?? Brahms'ın İkinci Sen-
fonisinin Birinci muvmarı.»

Vaktiyle Sidney Smith'in
«Amerikan kitabını kim oku-
r?» dediği bir devir vardı.
Fakat bugün «Bir Amerikan
kitabını kim okumaz?» diye-
biliriz. İçinde bulunduğumuz
devrenin en önemli vasfı Ame-
rikan edebiyatının en çok ta-
nınmış ve beğenilmiş olması-
dır.

İşte böylece kültür alanın-

da başarılı ve istihsal alanında hâkim bir savaş sonrası Amerikası vardır. Bu muazzam kuvvet Amerikaya muazzam sorunlar yüklemektedir. Amerika faal bir tarzda desteklemedikçe barışın devamına imkân yoktur. Amerika kuvvetli kaldıkça ve kuvvetini adalet uğruna harcamaya ısrar ettikçe savaş olmasına imkân yoktur.

Amerikada infiratçılar - hele savaştan dönenler arasında - çok azdır. Atom bilgileri arasında dolaşan «Ya savaşsız veya insansız dünya!» sözü halk tarafından tasvib edilmektedir. Versaille muahedesi aksine olarak Amerikalılar uluslararası bir kurul kurabilmek için her türlü akla yakın bir projeye giriş meğe hazırdır.

Fakat böyle bir çalışmanın başarılı olabilmesi için üç şart temin edilmiş olmalıdır:

1 — Amerika kuvvetli kalmalıdır. Amerikayı iyi bilenler bilir ki o kuvvetini hiç bir zaman emperyalist gayelerde kullanmayacaktır. Diğer Uluslar silâhları bırakmadan Amerika bırakırsa barışın korunmasında önemli bir rol oynayamayacaktır.

2 — Amerika ana meselelerde ısrar etmekle beraber teferruatta uyuşmalıdır. Rusya ile Amerika arasında bir nevi anlaşma olmaksızın Birleşmiş

Ulusların çalışmasına imkân yoktur.

3— Amerika Avrupanın fakir düşmüş halkına yiyecek ve giyecek yardımları yapmağa devam etmelidir. Bazı Amerikalılar şöyle diyebilir, «Yaptık ve bir hayli nankör - lükle de karşılaştık.» Bende cevap olarak şöyle diyeceğim: «Minnet ve şükran beklemeyin, buna hak kazandığınızı bile düşünmeyin. Onlarla beraber savaşa girdiniz. Bu ortak gayrette siz önemli bir rol oynamadınız. Diğer uluslar bütün varını, erkeklerini, ıstıraplarını, şehirlerini servetlerini verdiler. Bugün ellerinde hiç bir şeyleri yoktur. Siz bu işten daha iyi çıktınız. Siz çalışan bir memleket durumundasınız. Ortaklarınıza yardım etmezseniz refahınızın süresi çok kısa olacaktır.

Elbette bütçenin dengesi güçleşince «Yabancılarla bakmak için niçin kendimizi bu kadar sıkıya koyalım?» demek kolaydır. Cevap şu olacaktır: «Eğer yapmazsanız size daha pahalıya mal olacaktır. Geçmişte öyle olmuştu. Belki bugün bir milyar vereceksiniz. Fakat vermezseniz belki yine savaşacak ve belki üâyüz milyar sarfedeceksiniz. Bütün medeniyetin dokusu parçalanırsa ne olacak? Başkalarına iyilik yapmak

Sanat çevresinden :

YAYIN — KONSER — SERGİ

MEVSİMLİK DERGİ:

« Aile » dergisinin ikinci sayısı çıktı; kapağı filizi yeşil. İnsan baharı hatırlıyor. Bahar sayısını yeşil yapsalardı daha yakışık alırdı. Ama ilk sayıdan yeşillenmek pek hayra alâmet değil. Bahar olduğunu düşünmezler de, Şemsettin Yeşil Efendi'yi hatırlatıyorlar, belki bir başka evliya'yı düşünürler; mürteci derler adama!

« Aile » nin « yaz » sayısı çıktı. « Bahar » sayısında yazılardan kalan boşlukları doldurmak için derginin arasına bolbol ilân dağıtmışlardı. « Yaz » gelince ilânlar daha arkalara taşınmış. Akıllı-uslu yazıların arasına bunların sokuşturulması hiç yakışık almıyordu.

Yahya Kemal'in iki şiiri de güzel. Yalnız « Rintler'in akşamı » nda, « Ya lâle açmalıdır göğsümüzde yahut gül » mısramı kuvvetli bulmadık. Oysaki bu son mısram öbürlerinden daha kuvvetli olması gerekir.

veya acıdığınız için yardım etmeyeceksiniz. Bu yardım kendinizi korumak için olacaktır. Mustarip ve panik içinde bir dünyada emin ve müreffeh olamazsınız. »

Reader's Digest'dan

di. « Bitmiyen sükûnlu gece » lerden kurtulup « Hayâlşehir » de bizi aydınlık bir dünyaya bırakıyor. Şiirde; cennet ilâh, saray, rüya, peri.. daha neler var. Bu şiirin eski hâlini biliyoruz. Şimdi daha bir güzelleşmiş.

Bahar sayısında Vedat Nedim « Yahya Kemal için » beylik lâflar etmişti. Nurullah Ataç'ın güzelim sohbetleri bu derginin havasına hiç uymuyor. Bundan böyle kendisi de göndermez. İzin istemeden kitabından yazı almak bir ke-re olur.

SIKINTI AİLESİ:

Bay Vedat Nedim'in can sıkılmış galiba. « Can sıkılan insan » üzerine bir fıkra döşemiş. Aşağıdaki sözlerin parantez içinde olanlarını onun yazısından aldık.

Önce Bayan Cansıkıntısını tanıtmalıyız: « Cansıkıntısının babası işsizliktir. » Bu cansıkıntısı neden Bayandır, bilirmisiniz? Çünkü doğuruyor. « Âvâre, tufeyli, menfi, bobstil, lâfebesi, gammaz hep cansıkıntısının piçleridir. » Demek ki cansıkıntısı düşük kadınıms. Baksanız a kocası filân yok. Bir sürü piç meydana getiren bu cansıkıntısının süt-

ninelik taslamasına ne demeli? « Sinir buhranlarının süt-ninesi, cansıkıntısıdır. »

Şimdi merak ediyoruz; bu cansıkıntısının annesi nereye gitti Allasen? Hiç gören filân yok mu? Hiç olmazsa (bir ka-yıp aranıyor) diye Akşam ce-ridesine ilân verelim.

Bay Vedat Nedim'den bir ricamız var. Dergisinin Güz sayısında şu sıkıntı âilesinin bütün etrafından bahsediver-sin. Dayısı, amcası, yengesi, halası, kocası velhasıl daha kimi varsa bize tanıtsın. Me-rakımızdan geceleri gözümüze uyku girmez oldu. Vedat Ne-dim'in bizi böyle üzmesi re-vâmıdır?

ACI BİR HABER:

Cümle âleme malûm olduğu üzere Büyük Doğu mecmuası-nın «iri lâf» hastalığından ve-fat eylediği haber alınmıştır. Daha ölmeden tefessüh ettiği için veba tehlikesi düşünül-müş, gömüldüğü takdirde toprağı çürüteceği düşünül-müş, oy birliği ile yakılması-na karar verilmiştir. Öbür din mecmualarının bu habere pek sevindiği belli olduğuna göre, Tanrı'ya teşekkür etmek lâ-zımdır.

KOVAN:

Kurucuların askere gitmesi üzerine bir süre çıkmıyan (Kovan) dergisi Ağustos baş-

larında yepyeni bir kadro ile sayı 1 olarak çıkacaktır. Ede-biyat dünyamız için bir ka-zanç olacağına inandığımız (Kovan) dergisini okuyucula-rımıza muştular, salık veririz. Arkadaşımız Akımsar'a başa-rılar; dergisinin uzun ömürlü olmasını dileriz.

KONSER:

İzmirin tanınmış piyanistle-rinden Salâhattin Göktepe-nin yetiştirmekte olduğu yir-mibeşten fazla küçük istidat Halkevimizde bir konser ver-diler. Aralarında Oğuz Tâhir Onaran ve Tomris gibi gerçek bir kabiliyet ve gelişme göste-renlerin de katıldığı konser çok ilgi verici oldu. Salâhattin Göktepeyi bu verimli çalışma-larından dolayı tebrik ederiz.

◆ * İzmir Sağır, Dilsiz ve Körler Kurumu» nun Mando lin Birliği evimizde İstavridis idaresinde başarılı bir konser verdi.

SERĞİ:

Geçen ayın içinde İzmir Tilkilik Kız Orta okulu öğ-rencilerinin evimizde bir re-sim sergisi açıldı. İkiyüzden çok resimle sergiye katılan öğrencileri ve değerli öğret-menleri Rıza Hiti'yi başarıla-rından överiz.

KUMBARA

BİRE.
1000
VEREN
TARLADIR

Memlekette tasarruf hareketinin
inikşafına hizmet arzusunda
olan

**OSMANLI
BANKASI**

**AİLE SANDIĞI
TASARRUF CÜZDANI**

Hesabına tevdiat yapanlara kura
suretiyle ikramiye tevziine
karar vermiştir

**İZMİR
ESNAF ve AHALI
bankası**

1.000.000 T. L. Sermayeli
T. A. Ş.

MERKEZİ — İZMİR

Şubeleri: Ödemiş, Turgutlu,
Salihli, Alaşehir.

TELGRAF ADRESİ
her yerde
ESNAF

Foto Altınordu

KERİMADIR
MUSTAFA BEY CADDESİ — İZMİR

TEL: 2450

Türkiye İş Bankası

Küçük Cari Hesapları 1947 İkramiye Plânı

Çekilişler : 3 Mart, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 Aralık

tarihlerinde yapılır

1947 İkramiyeleri

4	Adet	Arsa	
1	«	3000	Liralık—3000 Lira
1	«	2000	« —2000 «
6	«	1000	« —6000 «
8	«	500	« —4000 «
15	«	200	« —3000 «
45	«	100	« —4500 «
100	«	40	« —4000 «
300	«	20	« —6000 «

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

TARİŞ MARKASI NEFASET GARANTİSİDİR

TARİŞ Üzümlü — TARİŞ İnciri

TARİŞ Şarabı — TARİŞ Zeytinyağı

TARİŞ Sabunu — TARİŞ Sirkesi

İZMİR İNCİR ve ÜZÜM TARIM SATIŞ Kooperatifleri Birliği

Müstahsil malını doğrudan doğruya müstehlake ulaştırır

Telgraf adresi: TARİŞ — İZMİR. Telefon: 2020

PERAKENDE SATIŞ YERLERİ:

İzmirde : Kemeraltında TARİŞ mağazası

İstanbulda : Mısır çarşısında TARİŞ Mağazası

Ankarada : Bankalar cad. TARİŞ Mağazası

25 KURUŞ

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU

Sicil No: 255.7.2/24/804220

DERGİLER FİKİRLER : AYLIK KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ 1

(1947) Markası: MARKASIZ Bulunduğu Yer: SÜRELİ YAYIN 1

(1947) Konusu: TÜRKÇE

